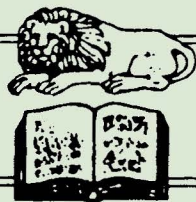

Jeromos füzetek

Áldott Karácsonyt!

50. szám

Karácsony, 2002

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Budapest, 2002

Tartalomjegyzék

Karácsony (5.sz.-i kopt ikon, Egyiptom: Vágvölgyi É. felv.)	címlap
Ajánlás	1
Csendes percek (Havva)	2
Bibliakommentár (Mt 1-2. fejj.; Benedict T. Viviano O.P.)	3
A kufárok kiűzése a templomból (Kerekes Károly O.Cist.)	12
A régi és az új templom (Vágvölgyi Éva)	18
<i>Élő Ige Bibliaiskola, 40. óra (Vágvölgyi Éva)</i>	21
Isten Szava áldás minden nép számára (ford. Székely I.)	25
Biblikus folyóiratok szemléje (Székely István)	30
Libanon egyházai (Zsuppán Monika)	39
A meghíusult politikai teológia (ford. Zsuppán Monika)	44
Olvasóink kérdezik (Puskás Attila, Székely János)	45
Társulatunk életéből	47
Könyvajánlatunk	borító

J e r o m o s f ü z e t e k
az első magyar szentírástudományi folyóirat
– gyakorlati anyaggal hitoktatók számára –
ISSN 0866-2207

Szerkeszti, kiadja és terjeszti:

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

B i b l i a k ö z p o n t

1066 Budapest, Teréz krt. 28. I/6. Fax: 312-24-78

Nyitva: hétfő-csütörtök, 9-17-ig ☎ 332-22-60

**A szerkesztőbizottság tagjai: Székely István, Tarjányi Béla,
Thorday Attila, Vágvölgyi Éva, Zsuppán Monika**

Felelős szerkesztő: Tarjányi Béla

Grafiák: Vágvölgyi Éva

Nyomda: Royal Press Hungary

Ajánlás

A titkok [a szentolvasó titkai] nem helyettesítik az evangéliumot, s nem is idézik föl teljes egészében. Ezért a rózsafüzér nem helyettesíti a *lelki olvasmányt* (lectio divina), épp ellenkezőleg, föltételezi és elősegíti azt. De ha a rózsafüzérben szemlélt titkok, kiegészítve a *világosság titkaival* is, csak a Krisztusban való élet leglényegesebb elemeire szorítkoznak is, általuk a lélek könnyen utakat találhat az egész evangéliumhoz, főként ha a rózsafüzért a tartós összeszedettség különleges állapotában imádkozzák.

Annak érdekében, hogy az elmélkedés szentírási alapot kapjon és mélyebb lehessen, hasznos, ha a titok kimondása után fölolvassanak egy, a körülményeknek megfelelő rövidebb-hosszabb *szentírási részt*. Az egyéb emberi szavak ugyanis soha nem érik el a sugalmazott szavak sajátos hatékonyságát. Ezeket ugyanis azzal a bizonyossággal hallgatjuk, hogy Isten szava, mely a ma számára, az »én számomra« hangzik el. Így hallgatva a szentírási részt, az beépül a rózsafüzér ismételtető módszerébe, s nem jelentkezik az unalom, melyet egyébként a nagyon jól ismert formula egyszerű ismétlése okozhat. Ugyanis nem ugyanannak a dolognak pusztá föl idézéséről van szó, hanem a lélek *engedi »beszélni« Istent*. Közös és ünnepélyes alkalmakkor a Szentírás szavait rövid magyarázat is követheti.

Az odahallgatás és az elmélkedés a csendből táplálkozik. Jó, ha a titok kimondása és a Szentírás szavai után megfelelő időre megállunk, hogy tekintetünket a szemlélendő titokra szegezzük, mielőtt elkezdjük a szóbeli imát. A csend értékének újrafölfedezése az egyik titka az elmélkedés és a szemlélődés gyakorlásának. Egy technológiákkal és hírközlő eszközökkel erősen áthatott társadalomban a csend egyre nehezebben található meg. De miként a liturgiában is ajánlott néhol a csend, úgy a rózsafüzér imádkozásakor is jó rövid szünetet tartani Isten Igéjének meghallgatása után, s közben a lélek az adott titokhoz kapcsolódhat.

II. János Pál pápa »Rosarium Virginis Mariae« apostoli leveléből
2002. október 16.

Minden kevés

*Kevés vagyok én,
Kevés a világ,
Te kellesz a teljességhez,
Te kellesz az örömhöz,
Te kellesz a békéhez.
Én kevés vagyok,
A világ is kevés,
Te kellesz.
Nélküled a pillanat mézébe is
Morzsa hull és megsavanyszik,
Hiányzol, legyél itt!*

Ha egészen kicsivé tudsz lenni,

*Akkor a dolgok hiába fognak hálóba,
Ki tudsz csusszanni a szemek között.
És ha tudod, hogy bármikor kiszökhetsz,
Rabságodat jobban viseled,
Mert fogva vagy bár, mégis szabad vagy.
Ne hagyd, hogy az ügyek csapdába ejtsenek,
Még a »szent« ügyek sem:
Életet csak életért érdemes elcserélni.
Ne sirasd magad, rajtad múlik, hogy repülsz-e.
Isten a szárnyad le nem vágja,
Ő kiteljesít, nem megcsonkít bennünket.
Ilyet csak mi teszünk egymással, s magunkkal.
Repülj és énekelj hát, szabadon,
Mert arra vagy teremtvé.
Ha egészen kicsivé tudsz lenni,
Akkor a dolgok hiába fognak hálóba,
Ki tudsz csusszanni a szemek között.*

(Havva)

Benedict T. Viviano O.P.:

Evangelium Máté szerint

Részletek a közeljövőben megjelenő
Jeromos Bibliakommentár 2. kötetéből

AZ 1–2. FEJEZET MAGYARÁZATA

(I) Születés és a kezdetek (1,1–4,22)

(A) Jézus ősei (1,1-17) 1. könyv: Azáltal, hogy művét Máté „könyvnek” nevezi, feltehetően azt sugallja, hogy írása egy (elbeszélő keretbe helyezett) egyházi vezetők részére készült szöveg- vagy kézikönyv. Ezzel ellentétben Márk saját írását „evangelium”-nak (a prédikáció egy formájának), Lukács pedig az övét „elbeszélés”-nek hívja (a kezdő versekben). A Mt-hoz legközelebb álló úsz-i párhuzam a Jn 20,30-ban szereplő *biblion. nemzetségtábla (genealógia)*: A görög *genesis* szót – az ósz-i Ter-re való utalás mellett – lehet „születés”-nek, „kezdet”-nek, „genealógiá”-nak is fordítani. Nehéz eldönteni, hol is van a hangsúly. A szó egyszer, a 18. versben, „születés” értelemben fordul elő. Itt a 2-16. versekben található nemzetségtábla bevezetéseként szerepel. *Jézus Krisztus*: A könyv központi alakját mutatja be: a Jézus névnek – a Joshua görög formájának – népi etimológia szerinti jelentése „üdvözítő” vagy „Isten üdvözít”, (eredeti és pontosabb jelentése „Jahve, segíts!”). Krisztus – a messiás görög formája – jelentése „a felkent”. Jézus idejében több felkent üdvözítő személyre, királyi, papi és prófétai alakra (IQS 9,10-11) vártak Izraelben. A görögben a Krisztus szónak „kedves” mellékértelme is van, mivel hasonlóan hangzik egy ilyen jelentésű szóhoz. *Dávid Fia*: A kifejezés itt Dávid király végidőkbeli utódját, Izraelnek, mint Isten szabad és független népének helyreállítóját jelenti. Bár Jézust a Zsid kivételével az USZ összes nagyobb írása Dávid fiának hívja, egyedül Mt hangsúlyozza Jézus királyi Krisztus mivoltát. Ez a cím családi hagyományra vezethető vissza. Szűk értelmű kifejezés, amelyet hamar módosít az „Ábrahám fia”, egy sokkal többet magába foglaló cím, hiszen Ábrahám atya volt „mindenkinek, aki hisz” (Róm 4,11), beleértve a pogányokat is (Gal

3,7-9). A vers két fontos elemet sűrít magába. A 17. verssel együtt keretet formál a nemzetségtábla köré. Ez a keret vagy inklúzió khiazmust vagy gyűrű-elrendezést mutat, és a 2-16. versek szerkezetét tartalmazza fordított sorrendben: Krisztus, Dávid, Ábrahám, míg a 17. versben a sorrend: Ábrahám, Dávid, Krisztus. De az 1. vers (értelem-szerűen) a 28,19-vel keretet alkot az egész könyv köré is, amely a Krisztusban való hitet először Izraelnek (10,6; 15,24), majd a pogányoknak vagy nemzeteknek (28,19) ajánlja fel.

2-16. Jézus nemzetségtáblája Ábrahámától Józsefíg (vö. Lk 3,23-38). Ritkán fordul elő, hogy egy ennyire fontos könyv ilyen elrettentően kezdődik. Ez a könyvkezdésnek egy közel-keleti módja (ld. Szám, Józs, Krón, vagy a jordániai Abdullah király emlékiratait, amely azzal kezdődik, hogy őseit visszavezeti Mohamedig). Akármilyen nehéz is ez a mai olvasó számára, a genealógia fontos dolgot tanít meg. Jézus közvetlen háttereként röviden belefoglalja az evangéliumba az egész ósz-i történelmet és gondolkodást. Valójában ezt mondja: ha meg akarod ismerni, és ha meg akarod érteni Jézust, akkor olvasd az ÓSZ-et (és a két szövetség közötti irodalmat). Ez ennek a rendkívüli tömörségnek a magyarázata.

A nemzetségtábla három részre oszlik, minden résznek 14 nemzedéket kell tartalmaznia (17. v.). Ez azt sugallja, hogy az elrendezés sematikus és nem abszolút történeti, legalább is abban az értelemben, hogy a második részből öt név kimaradt annak érdekében, hogy a végső szám 14 legyen. A forrásművek az első részhez a következők: Rút 4,18-22 és 1Krón 1,34–2,15, amely kiegészül még két női névvel, Ráhábal és Rúttal (Támár az 1Krón-ban szerepel); a második részhez a forrásmű 1Krón 3,1-16; a száműzetésről szóló részhez (11-12. v., ld. 2Kir 24,14; Jer 27,20); és a harmadik rész első három nevéhez Ezd 3,2; Agg 2,2; 1Krón 3,16-19. Az ezt követő nevek szájhagyományból származhatnak. Mind bibliaiak, de máskülönben genealógiailag nem kapcsolódnak. A nemzetségtábla egyhangúságát megtöri Dávid címének említése, a száműzetésre való utalás, és különösen az öt nő: Támár (ld. Ter 38), Ráháb (ld. Józs 2), Rút, Uriás felesége Batseba (ld. 2Sám 11,1-27) és Mária említése. Miért vannak megemlítve ezek a nők? Egy korábbi magyarázat szerint azért, mert Mária kivételével mind bűnösök voltak (de beleillik-e ebbe Rút?), vagy mert mind pogányok vagy

prozeliták voltak (Luther szerint, de ez tisztázatlan kérdés marad). Ma azt gondoljuk, hogy azért, mert (a) volt valami rendkívüli vagy rendhagyó a házastársi egyesülésükben; (b) kezdeményezők voltak és fontos szerepet játszottak Isten tervében. Ezeknek a nőknek a jelenléte annál is inkább meglepő, mivel Máté nem kedveli különösebben a nőket (ld. továbbá *MNT*, 77-83). 16. Ez a mondat gondosan úgy van megszerkesztve, hogy ne mondja azt, hogy Jézus József fia volt. Jézus származásának Józsefen át való levezetésében itt egy paradoxon van, csupán azért, hogy a végén megtörje a megszokott mintát. De a minták megtörése az egész evangéliumon végigvonuló jellegzetesség. 17. A számszerű mintának az anyagra erőltetése egy *gematria* (a „geometria” meghamisítása) nevű rabbinikus technikát tükröz. A számszimbolizmus itt Dávid héb. neve – *dwd* – mássalhangzóinak számértékét foglalhatta magába ($d = 4$, $w = 6$; $4 + 6 + 4 = 14$). Ezért az egész lista dávidi lehet. Szintén 14 név szerepel a rabbinikus hagyományok láncolatában az *m. 'Abot* és *'Abot R.Nat.*-ban, de itt Mózesről Hillelig tart. Ez nem a vérszerinti leszármazottak, hanem a tanításban való utódok nevének sora, és talán a görög filozófiai iskolák vezetőinek listája szolgált mintájául. A nevek harmadik csoportja egy másik problémát vet fel, mivel 14 helyett csak 13 nevet említ. Ennek a nehézségnek a megoldására különböző megoldásokat javasolnak: Krisztus a tizennegyedik? Vagy a tizennegyedik hely fenn van tartva az eljövendő Emberfiának? Vagy Máté odaértene egy generációt a második és harmadik szakasz közé: Joachin apja Joakim volt. A kérdés megoldatlan.

(B) Jézus születése (1,18-25). A nemzetségtáblának e részhez kapcsolódása, a két – talán különböző eredetű – epizód (az angyal megjelenése az álomban és a születés hírüladása) egyesítése, és egy beteljesedési idézet teszi ezt a szakaszt a születéstörténet legbonyolultabb részévé. Szerkezeti hasonlóságokat mutat a 21,1-7-tel. 18. *Jézus Krisztus születése*: Júdeában az eljegyzés magában foglalta az együttélés jogát, és *m. Yebam.* 6,4; *m. Nid.* 5,6.7 a lányok eljegyzésének szokásos korát tizenkét és fél évben adja meg, de ezeket a szabályokat talán nem tartották meg Galileában. A szöveg Jézus szüzi fogantatását tanítja, de – bár nem zárja ki – hallgat Mária örök szüzességéről. Izrael hitében hagyomány volt az isteni beavatkozás Isten választottjának születésébe (Izsák – Ter 18,11-14; Jákob – Ter 25,21; Sámuel – 1Sám 1,4-20), de

Máté a férfiszerep behelyettesítésével tovább megy ennél. *a Szentlélek*: Ez egy késői ósz-i formula arra, amire általánosabban „Isten lelke”-ként utalnak. Csak háromszor fordul elő a TM-ban (Zsolt 61,13; Iz 63,10-11). Isten lelke az emberi élet oka Ez 37,1-14; Jób 27,3; Iz 42,5-ben, és aktív a teremtésben a Ter 1,2-ben. Itt ennek a teremtő aktivitásnak egy különleges, konkrét és sajátos esetét látjuk. (Gyakran idézett biblián kívüli párhuzamok: Plutarch: *Life of Numa Pompilius* 4.4; Philón: *De cher.* 40-52; *2Hén.* 23 [71], de ezek nem közeli párhuzamok.) A szüzi fogantatást tekinthetjük úgy, mint külső, fizikai jelét egy láthatatlan belső valóságnak, Isten Fia születésének. **19. igaz ember**: József igaz mivolta a törvénynek való engedelmességben áll (MTörv 22,20.21), de ezt mérsékeli együttérzése, amely megakadályozza abban, hogy követelje a törvény szerinti teljes büntetést, a megkövezést. *titokban*: Ellentétben az átokhozó víz általi próbával (Szám 5,11-31). **20. ime**: Ez Mt egyik kedvenc bevezető szava. *álom*: A gör. *onar* kifejezés a Bibliában csak Mt-nál és csak az 1. és 2. fejezetben, valamint a 27,19-ben található. *az Úr anyala*: Elmagyarázza Józsefnek, amit az olvasó már tud a 18. versből: miért nem házasságtörő Mária. **21. bűneitől**: Az evangélista felhasználja Jézus nevének népi etimológiáját (ld. az 1. vers magyarázatát). A „bűnöktől” való megszabadítást használja, mivel az elnyomást, száműzetést és idegen uralmat gyakran a bűnök büntetésének tekintették, és az elnyomás az Istentől való elszakadást, a bűn lényegét is magában foglalta, mivel megakadályozta, hogy engedelmesséjének a parancsoknak. Jézus ezt a „megszabadítást” halála által valósítja meg (26,28), de Isten országának hirdetése által is (4,17). Ezt az értelmezést támasztja alá a 2. fejezetben a konfliktus egy kegyetlen királlyal. **22.** Ez a vers egy ósz-i idézetet bevezető formulát tartalmaz. A beteljesedési formula tizszer fordul elő Mt-nál. A formula érdeklődést mutat a Szentírás beteljesedése, általában a teljesség iránt, és a két szenvedő szerkezet, a „beteljesedjék” és „mondattott” feltételezi, hogy Isten a cselekvő, s ezzel hangsúlyozza az isteni kezdeményezést. Az idézetek az evangélista reflexióiként szerepelnek, amint Jézus élete eseményeinek jelentéséről elmélkedik, és folyamatos-ságot hordoznak abban a szakaszosságban, amely Isten Krisztusban való új cselekvésével jár. **23. anya lesz a szüz**: Vélhetően a tiz idézet-formulához használt szöveg általában az evangélista saját összeállítása,

mely az ÓSz héber, görög és arám változatainak tanulmányozásán alapul. Mivel ezt könyvtár nélkül nem lehet megtenni, azt feltételezzük, hogy az evangélium egy korai keresztény felsőfokú bibliai iskola alkotása. Az itteni idézet Iz 7,14-ből való, melynek héber szövegében 'almâ^h, „fiatal nő” szerepel azon a helyen, ahol a görög szövegben *parthenos*, „szűz” van. Máté nagy valószínűséggel ismerte mindkét olvasatot, és tudatosan választotta az utóbbit. A fiú királyi gyermek. *Emánuel... Velünk az Isten*: Ez erős krisztológiai szemléletmódot képvisel, ennek ellenére inkább biblikus gyakorlati, mintsem hellenisztikus ontológiai nyelven van kifejezve. Két ósz-i téma rejlik mögötte. A szövetség legklasszikusabb formulája így szól: „Én leszek a ti Isteneitek, ti pedig az én népem lesztek”. Itt rövidebb formában fordul elő: *Velünk az Isten*. Ez a formula visszhangzik a 18,20-ban, s erőteljesen visszatér a 28,20-ban, az evangélium zárómondatában. Az utóbbi vers az 1,23-mal együtt egy nagy szövetségi keretet alkot. A második téma Isten dicsősége vagy jelenléte (*šekínâ^h*), amely alatt általában egyedek és csoportok fölött lebegő ragyogó fényességet értenek. Az ÚSz előtt egyszerűen nem vitatták vagy analizálták a *šekínâ^h*, mint Istentől különböző valóság anyagi, érzékelhető, testi, még kevésbé személyes mivoltát. Úgy látszik, hogy az úsz-i szerzők azok – különösen Máté –, akik elsőként azonosítják a *šekínâ^h*-t egy személlyel. De ez az azonosítás már Iz 8,8.10-ben megszilárdult. Salamonnak az 1Kir 8,27-ben feltett kérdése új módon nyer megválaszolást. **24. úgy tett:** József engedelmeskedik az isteni utasításnak, ahogyan a pátriárkák a Ter-ben. **25. mig:** A kifejezés önmagában se nem erősíti meg, se nem tagadja Mária örök szüzességét. Amikor József nevet ad a gyermeknek, törvényes apaként cselekszik, de ellentmondásos, hogy nem az Emánuel, hanem a Jézus nevet adja neki. A szövegösszefüggés azt sugallja, hogy Jézusban teljesedett be az Emánuel-prófécia.

(C) A bölcsek látogatása (2,1-12). **1. amikor Jézus megszületett:** A születésről befejezett múltban számol be, és azonnal kapcsolatba hozza a tágabb politikai és társadalmi eseményekkel. *Heródes:* Nagy Heródes a római császárnak alárendelt vazallus király (*rex socius*) volt, Kr.e. 37-től Kr.u. 4-ig uralkodott, rendkívüli meghatározó személyiség. Ld. Lukács 1,5. Az itt megörökített események máshonnan nem ismeretek, de jellemzőek. *bölcsek:* Bölcs férfiak (mágusok) kasztja, akik

álomfejtéssel, zoroasztrizmussal, csillagjóslással és mágiával álltak kapcsolatban. A későbbi keresztény hagyományban a Zsolt 72,10; Iz 49,7; és Iz 60,10 hatására király lett belőlük. A három ajándékból (11. v.) következően számuk három lett. Végül is a nyugati egyházban Gáspárnak, Menyhértnek és Boldizsárnak nevezték el őket, és Gáspárt feketének tartották. Azon pogány világ képviselőinek tekintették őket, amely az összes faji különbözőségeivel együtt Krisztushoz tért. *napkeletről*: Ez lehetett Perzsia, Kelet-Szíria vagy Arábia. **2. a zsidók királya**: Jézust királyi Messiásnak nevezi. *csillagát*: A Krisztushoz vezető csillag valószínűleg midrás-elem, amely a Szám 22-24-ből, a Bileám elbeszélésből származik, különösen 24,17-ből, a negyedik orákulumból; a csillag azonos a Messiással a *Tg. Onq.* és *Tg. Yer. I*-ben. Történetileg lehetett szupernova, üstökös (ld. Vergilius: *Éneasz* 2, 694: „egy meteort vezető nagyon fényes csillag”), vagy bolygók együttállása. **5. Betlehem**: Az alázatos Dávid városa, Heródes Jeruzsálemének ellentéte. Betlehem volt Dávid ősenek, Rútnek (Rút 1,1-4) és közvetlen családjának (1Sám 16; 17,12) városa, mégsem tűnik úgy – Mik 5,2 ellenére sem –, hogy abban az időben az lett volna az uralkodó hit, hogy a Messiás ott születne (ld. Jn 7,42). **6.** Az idézet Mik 5,2-ből való, de Máté „Júda nemzetségei”-t „Júda fejedelmei”-re (ÚPB) változtatja, hogy kiemelje a messiási vonatkozást, és kiegészíti a 2Sám 5,2 és 1Krón 11,2-ből az „aki népemnek, Izraelnek pásztora lesz” résszel. **8.** Klasszikus politikai kétszínűség. **11. a gyermeket anyjával, Máriával**: A bölcsek az egészséges mariológia példaképei, ahogyan Krisztust imádják – máriás összefüggésben. *aranyat, tömjént és mirhát*: Az ajándékok sorát talán Iz 60,6.11.13 ihlette, amelyet bennfoglaltan a Zsolt 72,10-11-gyel együtt idéz. A későbbi hagyományban az arany Krisztus királyságának, a tömjén istenségének, a mirha pedig megváltó szenvedésének, illetve az erénynek, az imádságnak és a szenvedésnek a kifejezője lett. Az öskeresztények közül néhányakat megbotránkoztatott ez az elbeszélés a csillag szerepe miatt. Csak nem helyesli a csillagjóslást? A társadalmi zűrzavart tapasztaló ókori embereket a csillagok kiszámítható rendszeressége miatt vonzotta az asztrológia. De ez a vallás terhekké vált, mert azt az érzést keltette az emberekben, hogy tehetetlenek a *heimarmené*, a „sors” önkényuralmával szemben. Mátét nem érdekli ez a probléma. De a csillag itt Isten célját szolgálja, és

elvezeti a bölcseket Jézushoz, ezért mondhatjuk, hogy a csillagok determináló ereje ezzel megtört.

(D) Menekülés Egyiptomba (2,13-15). 15. *Egyiptomból*: Az idézet Óz 11,1-ből való; az alapvető üdvösségi tapasztalatra, az egyiptomi fogságból való kivonulásra utal. A próféciában a „fiú” Izraelt, Isten népét jelenti. Máté itt a kivonulás-tipológiát egy egyénre, Jézusra alkalmazza, aki egész Izrael helyreállítása kezdetének képviselője (19,28; 21,43). Az Isten fiának ez a kettős jelentése – mind egyén, mind közösség – visszatér majd a 4,1-11-ben. Jézusban Izrael történelme, népe és intézményei összpontosulnak az üdvösség következő korszaka elleni támadás miatt. Ez a menekülés egy új exodus, egy új és hatalmasabb Mózes-sel. Máté a Josephus Flavius: *Ant.*, II.9.2-6 §205-231-ben átalakított Mózes-hagyományokat használja fel.

(E) A betlehemi gyermekmészárlás (2,16-18). 16. *Heródes... minden fiúgyermeket megöletett*: Heródes rá jellemzően cselekszik. A történet talán nem történelmi esemény, de van valószínűsége, és emlékeztet a fáraónak az izraeliták elsőszülötteinek megölésére vonatkozó parancsára (Kiv 1,16). Klasszikus példa a hatalommal való visszaélésnek a népirtásban megnyilvánuló formájára. Ha az esemény történelmi, a megölt gyermekek száma nem haladhatta meg a húszat. 18. Máté Jer 31,15-ből vett idézete igen megható. Egy anya számára gyermekének elvesztése egyedülálló fájdalmat jelent. A Ter 35,16-20-ban Ráchel nem fia halála miatt bánkódik, hanem amiatt, hogy ő hal bele a szülésbe, Jeremiásnál pedig fiai, József és Benjamin száműzetése miatt sír. Lehet, hogy Jer idézésével Máté szeretné összekapcsolni Jeremiás alakját Jézussal, mint az újszövetség szenvedő prófétájával (Jer 31,31-34; Mt 26,28). Jeremiás alakja tovább élt a zsidóság végidőkhöz kapcsolódó reményeiben (2Makk 2,1-12; 15,13-16).

(F) Visszatérés Egyiptomból (2,19-23). A 19-22. versek megmagyarázzák, hogy Júdea helyett miért inkább Galileában telepedett le József a családjával. A 20. vers erősen a Kiv 4,19-et visszhangozza. 23. *Názáret városában telepedett le*: Az építőmesterséggel foglalkozó József talán azért Názáretben telepedett le, mert bőségesen található munkát a szomszédos Szefforiszban, melyet akkoriban építettett újjá fővárosaként Heródes Antipász. A próféciára való hivatkozás itt klasszikus értelmezési problémát vet fel, mivel egyetlen ismert ósz-i szö-

vegben sincs pontos megfelelője. Talán azért helyezte ide Máté, hogy számos elem megfontolására provokálja az olvasót: 1) utalás egy kis városra, melyet nem említ az ÓSz; 2) utalás a Messiásra, mint vesszőre, hajtásra (*neser*) Iz 11,1-ben és máshol; és legérdekesebb módon, 3) utalás Jézusra mint *nâzîr*-ra, „megszentelt személy”-re Sámson és Sámuel sorában. A Szám 6,1-21-ben találjuk a *nâzîr* mivolt feltételeit; a Bír 13-16-ban pedig egy egész életében *nâzîr*-ként élő személynek, Sámsonnak, egy

hősies megváltó alaknak a történetét olvassuk. További utalások: Ám 2,11-12; Josephus Flavius: *Ant.*, XIX.6.1 §294; Csel 21,24; *4QSam^b* (= 1Sám 1,22): *m.Nazir*; Euszebiosz: *ET.*, II.23.4-5. Ha Máténak szándékában állt ez a harmadik utalás, ez azt mondhatja, hogy Jézusnak van ereje népe megmentéséhez, (és nem azt, hogy aszketikus életet élt, amely inkább a következő versben szereplő Keresztelő Jánosra vonatkozhatna).

Ha visszatekintünk az első két fejezetre, láthatjuk, hogy Máté a genealógiában Ábrahám fiaként, az 1,18-25-ben Isten Fiaként és Emánuelként, a 2,1-12-ben Dávid fiaként, a 2,13-15-ben új Mózesként, a 2,16-18-ban új Jeremiásként, és a 2,19-23-ban új Sámsonként mutatja be Jézust az olvasónak. Ő a megváltó teljes értelemben vett alakja.

E két fejezet irodalmi műfaját sokat vitatták. Századokon át családi történelemnek tekintették, bár sok részletben nehéz harmonizálni Lk 1-2-vel. Az elmúlt évtizedekben általánossá vált, hogy zsidó-keresztény midrásnak tartják. A midrás az ÓSz homiletikai értelmezése, mely gyakran alkalmaz történeteket. Mivel Mt 1-2 elsődlegesen nem ósz-i szövegeknek, hanem egy személynek, Jézusnak az értelmezése, szoros értelemben véve nem tekinthető midrásnak, de kétségtelenül alkalmaz midrási értelmezéstechnikákat. Ez azt jelenti, hogy néhány történelmi adaton kívül van benne néhány legendás elem is. R. E. Brown a „híres

emberek gyermekkorának elbeszélései” műfajt javasolta, mely lehetővé teszi, hogy átfogjuk ezeket a különböző szempontokat (BBM, 561).

Mt és Lk elbeszéléseinek közeli összehasonlítása 11 közös pontot eredményez (BBM, 34-35). A három legfontosabb: Jézus Dávid fia (azaz Júda törzsből származik), Betlehemben született és Názáretben nevelkedett, és szüzen fogantatott. Kényelmes lenne ezeket a pontokat az elbeszélések történelmi magvának tekinteni, de valójában a történelmi valószínűség különböző szintjein állnak. Az elsőnek van a legnagyobb esélye a történetiségre. Mind a betlehemi születést, mind a szüzi fogantatást oly nagyban befolyásolhatta az, hogy a szerzők olvasták az ósz-i prófécziát, hogy a történész tévovázik ott, ahol a hívőnek erre nincs szüksége. Mégis az a valószínűbb, hogy először a történetek léteztek a formula-idézetek nélkül, mintsem hogy az idézetek keretbe foglalására alkották meg a történeteket. Az öt idézetet Mt adja hozzá az átvett hagyományhoz, s ezt folytatja a 4,14-16; 8,17; 12,17-21; 13,35; 21,4-5; 27,9-10 versekben. Az öskeresztények Jézust először a föltámadásánál (Pál), azután a megkeresztelkedésénél (Mt), azután a fogantatásánál (Mt/Lk) ismerték fel Isten Fiaként. A prológus – az elutasításról és az isteni dicsőségről szóló történetével – kicsiben tartalmazza az evangélium történetét. Előrevetíti a zsidók és pogányok egységét egy új, egyetemes királyságban, és megmutatja, hogy Isten termékennyé teheti a meddőt, hogy a gyengeségben az ő ereje rejlik, az ő terve valósul meg.

Kétezer évvel ezelőtt

Isten belépett az emberiség történelmébe. Most a mi egyéni életünkbe is be akar lépni. Ám igen sok akadálya van ennek (...).

Gyakran előfordul, hogy elveszítjük a tájékozódást. De abban, amit Isten akar, rálehetünk az útra, amely a célhoz vezet. Ez az út mindig is szűk, keskeny kis ösvény: a testvérünk.

Az Isten azt várja tőlünk, ne korlátozzuk szeretetünket testvérünk iránt, inkább képzeljük magunkat minden mellékgondolat nélkül a másik helyzetébe. Az Istenhez vezető legbiztosabb út: testvérünk.

Chiara Lubich

Kerekes Károly O.Cist.

Hogyan is üzte ki Jézus a kufárokat a templomból?

Erre a kérdésre keressük a választ. Fölmerül ugyanis a gyanú, hogy csupán az emberi természetünkben rejtetten élő és minden korban, de a mai világunkban különösen érvényesülő agresszivitásunk kivetítésével állunk szemben, a másolók munkája nyomán: a János evangélium 2,15. versének szelvében alkalmazott értelmezésében. Mert az eredeti (legalább is a legrégebb) szentírási szövegünk kritikai vizsgálata alapján aligha igazolható az, amit mai fordításainkban olvashatunk. Tudniillik hogy Jézus a jeruzsálemi templomban „kötelekből, ostort (korbácsot) font, és mind kiüzte őket (a pénzváltókat és az árusokat) a templomból”. - Valóban így történt ez?

Úgy mondják, az igazi szentírás-magyarázó elsősorban mindig magából a Szentírásból magyarázza a Szentírást. Különbözik igen könnyen a legjobb akarattal is csak afféle jámbor „ki-mit-tud” játékos lesz. Mindenekelőtt vegyük tudomásul, hogy a kufárok kiűzését kivétel nélkül mind a négy evangélista megörökítette számunkra. A három szinoptikus azonban, Máté, Márk és Lukács, akik közül az első kettő szem- és fültanúja is volt Jézus igehirdetésének, Lukács pedig mint civil hivatásánál fogva mindig pontos diagnózisra törekvő orvos, evangéliumának bevezetésében külön is megjegyzi: „miután mindennek elejétől fogva gondosan a végére jártam, hogy sorjában leírjam...” Vegyük már észre végre, hogy a Jézus igéit és tetteit jórészt szemtanúként gondosan összegyűjtő és ránk hagyományozó szinoptikus evangélisták közül – bár kivétel nélkül mindegyikük beszámol a kufárok kiűzéséről is – egyetlen egy sem említi a kötélkorbács fonást és a korbáccsal való kiűzést! Miért feledkeznek meg erről az alkalmi szentírás-magyarázók, ezzel tág teret nyitva a költők, festők, zeneszerzők alkotó fantáziája számára? (Ld. Kodály, Jézus és a kufárok.)

Csak a negyedik evangéliumban szerepel a kötélkorbács fonás és az azal való kiűzés. Abban az evangéliumban, amely már az események után jó hatvan évvel íródott (95 körül) a fiatal korában boanergeszként, azaz mennydörgés fiaként aposztrofált Zebedeus-fi János evangélista által, aki egyben az atyák szerint a teremtetlen örök Logosz evangélistája. Azé a Logoszé, aki már „a kezdetben ott volt, Isten volt... és nélküle semmi sem lett, ami lett” (Jn 1,1-3). Ebben az evangéliumban valóban szerepel a korbács. De, amit elfelejtettek a jó korbácsolásra hivatkozó embertestvéreink, hogy ott az csak hasonlat, ószövetségi szenthéber nyelvünk szerint afféle „masal”, jézusi parabola az „elközelgett Isten országa (úrsága)” más-világi erejének és fölségének hasonlattal való megközelítésére, érzékeltetésére, ami nélkül maga Jézus sohasem tanított! (Vö. Mtt 13,34; Mk 4,34; Lk 8,9 ssk.)

Való igaz, hogy szerepel az eredeti görög szövegű János evangélium szöveghagyományában a latin flagellum szóból görögösített fragellion (= korbács). De amit elfelejtenek a Jézus példájára teljesen tévesen hivatkozó testvéreink a korbácsfonásra és a korbácsos rendcsinálásra sürgetésükben: a legrégebb görög nyelvű szövegtanúknban a „poiészász fragellion” kifejezés előtt ott áll a módosító „hósz” görög szócska, azaz „mintha csak...” Pontosan úgy, ahogy a latin Vulgata fordításunk kezdettől fogva hűségesen közli, a latin „quasi” szóval visszaadva ezt az itt koronatanú „hósz” módosító görög szócskát. - Tudjuk, hogy Szent Jeromos a negyedik század végén készítette a Vulgata recenziót a rendelkezésére álló görög és latin kódexekben elérhető szöveghagyomány alapján. Azt is tudjuk, hogy az ő idejében már megvolt a kódexkutató szaktudósok szerint a ma Washingtonban őrzött úgynevezett Freer kódex, amelyben a görög nyelvű János evangélium kérdéses helyén (Jn 2,15) mindmáig: igenis olvasható, mint ahogy az azóta felfedezett más kódexekben és papiruszleleteken is az a bizonyos perdöntő „hósz” módosító görög szócska. Imígyen: „poiészász hósz fragellion ex khoinión pantasz exebalen ek tou hierou...” Amit Szent Jeromos Vulgatája így ad át nekünk: „et cum fecisset quasi flagellum ex funiculis, omnes eiecit de templo...” Magyarul: „kötelekből mintha csak korbácsot font volna, mindnyájukat (a pénzváltókat és az árusokat) kiűzte a templomból...”

Valójában érthetetlen, hogy az általunk ismert valamennyi modern nyelvű bibliafordítás - hogy mennyire tudatosan, vagy öntudatlanul, ez bizony sokkal inkább lélektani, mint szak-biblikus kutatási kérdés, egyszerűen átsiklik a már jó másfélezer éve „hivatalos” latin Vulgatánk „quasi” szava fölött, amely az általunk ismert minden Vulgata kiadásban megvan! (A Washingtonban őrzött negyedik századvégi Freer kódex utáni görög szövegemlékeink - pl. a Párizsi kódex és több papirusz szövegtanúnk a „hósz” - „mintha csak” szócskát nem a folyó szövegben, hanem külön jegyzetben közli, aminek szintén lélektani okai vannak, amire itt nem térünk ki, ez külön vizsgálódást igényel.)

Ne feledjük, hogy itt a szentjánosi evangélium „Logosz” Jézusával állunk szemben, akinek szavai teremtő igék és tettei mindent újjáteremteni képes isteni cselekedetek, akiben megjelent az „egyetlen közvetítő (összebékéltető) Isten és ember között” (1 Tim 2,5), aki maga „az irgalmasságban gazdag Isten” második személye (Ef 2,4), és az igazán nem könnyen kezelhető Pétert is arra tanítja, hogy az őt sértőnek nem hétszer, hanem hetvenszer hétszer kell megbocsátani (vö. Mt 18,21-22); ő maga pedig még a legszegyenletesebb kereszthalál kínjai között is ellenségeiért és gyilkosaiért imádkozik (vö. Lk 23,34). Az őt követni akaróknak csak ezt az egyetlen „karaktervonását” emeli ki: „Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű” (Mt 11,29), amit már az Ószövetség legnagyobb író prófétája, Izajás által üzen nekünk Isten Lelke róla, mint az eljövendő Messiásról: „Megkínózták, és ő alázatos volt, nem nyitotta ki száját, mint a bárány, me-

lyet leolésra visznek, és mint a juh, mely nyírói előtt elnémul, nem nyitotta ki száját" (Iz 53,7): De ha egyszer kinyitja... Akkor ez az isteni Hang félelmetes sújtó erő is tud lenni már az Ószövetségben is (lásd az egész 29., a Vulgata számozása szerint 28. zsoltárt), de gondoljunk az álszent farizeusok és írástudók, valamint a pénzharácsoló szadduceusok által felbérelt és Júdással az élen kivезényelt szolgalelkű zsoldosokra, akik meghallván Jézusnak, mint az emberré testesült Isten „igézetes Igéjének” a mózesi csipkebokor jelenet óta ismerős „bemutatkozásának” szavát: „ÉN VAGYOK”, íme: „meghátráltak és a földre estek”. Mitől estek a földre? Isten szavának, igézetes igéjének erejétől... „Mert Isten szava eleven és hatékony, áthatóbb minden kétélű kardnál, behatol az értelemnek és a léleknek, az ízeknek és velőknek elágazásaihoz, és megítéli a szív gondolatait és szándékait” (Zsid 4,12). Isten megtestesült Igéjének tehát nincs szüksége se légiókra, se fegyverekre, se kötélkorbácsokra; - elég maga az isteni Szó, az Ige, aki Jézusban megtestesült. Akár a Sátán személyes hatalmának megtörésében a Kísértések hegyén (Mt 4,10: „Takarodj, Sátán!”), akár csatlósainak megszegyenítésében, amikor a kufárokat kiűzte a jeruzsálemi templomból.

Mindezek után nyitott kérdés marad: Ha a négy evangéliumnak a kufárok kiűzésével kapcsolatos híradásában, (Mt 21,12 skk; Mk 11,15 skk; Lk 19,45 skk; Jn 2,14) az első három több vagy kevesebb szóval, de mindenben megegyezően közli az eseményt, a negyediknek a szövegében azonban ettől eltérő, meglepő betétet is találunk, - azt kérdezzük: Honnan és hogyan kerülhetett a János-evangélium szövegébe ez az adott körülmények között valószínűtlen és meghökkenítő bővítmény? Természetesen az események óta eltelt jó hatvan esztendő is átszínezhetheti a látott-hallott dolgok felidézését. De ennél többről is lehet itt szó. Egyrészt arról, hogy az első keresztény század végén, a János evangélium megjelenésének korában már több eretnokség is terjedőben volt, főként Kisázsiaiában és Egyiptomban a pogány vallásokkal való érintkezés során. Másrészt a zsidóságból való megtérés után is kísértettek a szigorú mózesi törvények, bizonyos törvények megszegőivel kapcsolatban egészen az „irtassák ki népéből” szigorának követeléséig. Mindezek felül a negyedik evangélium szerzőjének megtisztelő neve „ho theologosz”, a kiemelten teológus evangélista, a szentségek, a misztériumok, a szimbólumok teológusa, a „jel-teológus”. Tény, hogy Jézus sohasem tanított Isten országáról példabeszédek, hasonlatok nélkül. De az is tény, hogy nem mindenki fogékony (legalább is nem egyformán) a képi nyelv értésére.

Életből vett példát mondunk a két különböző - a képi beszédet jól értő és kevésbé jól értő - látásmódra ugyanarról a tanításról, vagy eseményről szóló híradás továbbadásában. Öt és fél évtizede történt, a pártállammá válás keserves vajdásának napjaiban. Előre bejelentett látogatókként érkeznek a községházánkra a „börkabátosok”. Így becézték akkor a különleges jogokkal és hatalmi kiváltságokkal felruházott funkcionáriusokat. Adjonisten-fogadjis-

ten helyett: Szabadság! Szabadság! Helyetfoglalás után Laci bácsinak, a falu bírójának a szavai indítják, illetve indítanak a beszélgetést: Mi jót hoztak nekünk a városból, kedves barátaink? A borkabátosok nyilván legrangosabbja közbevág: Mi nem vagyunk magának barátai! Egy ólomsúlyú pillanathoz megérkeződéskor után Laci bácsi feláll. Komoly szavai súlyosan koppannak fülekben-szívekben egyaránt: Bocsánat, úgy látszik, tévedtem. Nem tudom, hogyan szólítsam önöket. De szépen kérem, fáradjanak ide az ablakhoz. Innen el lehet látni, ott jobbra, Eger mögött el lehet látni a Bükk déli nyúlványainak erdő sűrűjéig. Én úgy tudom, ott a Bükk sűrűjében élnek olyan lények, akiknek nincsenek barátaik. Gondolom, önök eltévedtek... - Egyetlen szó nem hangzik el több. A borkabátosok, csak úgy magukban dúlvá-fúlva elvonulnak... A községházán maradó köztul a jegyző, afféle szép szál derékember, törli meg a csendet: Laci bátyám, bunkós bottal sem tudtál volna nagyobbat ütni ezeknek a fejére...

Eddig a községközi történet. De néhány nap múlva a faluban suttozva terjedt el a községközi „tárgyalásról” a bizalmasan kiszivárgott híradás: A borkabátosok itt „ramazurit” akartak, de Laci bácsi fogta a bíró-botját, és azzal verte ki őket a községházából. Nos, így módosulhat például egy képnyelven megfogalmazott elismerő véleményt egy hatósági „verekedésről” szóló beszámoló híradása. Csak éppen jó, ha ismerjük a helyi viszonyokat, és még inkább az emberek viselkedésmódját, személyi karakterét, s nem utolsósorban a róluk alkotott és esetleges vágyaikkal kiegészített - eszményített, vagy torzított - képet. A tömeglélektan Jézus esetében a kufároknak a jeruzsálemi templomból való kiűzésekor aligha működhetett másként.

FÜGGELÉK: Emberismeret - istenismeret - az „Igézetes Ige” fényében.

Röviden: - Az ember a legősibb bibliai híradások szerint: Isten elől bujkáló, riasztóan döbbenetes jelenség. Isten „hol vagy” kérdésére Ádám így felel: „Hallottam hangodat (igédet) és félelem fogott el, mert meztelen vagyok”. (Azaz: a kígyóhoz, a bűnforráshoz lettem hasonlóvá.) „Ezért rejtőztem el”. (Vö. Ter 3,9.) - Az Isten maga a Szeretet (1 Jn 4,16), mindenekelőtt „az irgalmasságban gazdag” (Ef 2,4). Szabadító Istene az ő népének; az ószövetségi Izraelnek és az újszövetségi Egyházának életébe „rejtőzött” (Iz 45,10) minden testi-lelki béklyótól való „szabadulásként”, azaz örökboldog életútlásként „él és uralkodik”, - és vár ránk, mert nem tud nem szeretni...

Hosszabban: - A Biblián kívüli világra is kitekintve mit tudunk? „Sok csodálatos dolog van a világon, de a legcsodálatosabb az ember”. Így szokták fordítani Szofoklész Antigoné című tragédiájának immár két és félezer évvel ezelőtt leírt sorát, mint a máig csodált klasszikus görögség legcsodálatosabb summázását az emberről. Igaz, hogy a görög nyelv alaposabb ismerői a „csodálatosnak” fordított görög szó konkrétabb jelentésére utalnak: „Sok riasztóan döbbenetes dolog van a világon, de a legriasztóbban döbbenetes

jelenség az ember". Ne felejtjük, hogy Isten Könyvében, a Szentírásban még félelmetesebb dolgokat is olvashatunk az emberről, még hozzá még konkrétabb megfogalmazásban. A Prédikátor könyvének írója szerint az ember „olyan, mint az állat, a sorsa is ugyanaz” (Préd 18,19). Jeremiás szerint „Csalárdabb az emberi szív mindennél, és tele van gonoszsággal” (Jer 16,9). Még azt is hozzáteszi: „Ki láthat bele titkos rejtekeibe?” Az újszövetségi szemléletváltást Jézus Krisztus hozza meg. Bár „Ő tudta (csak Ő tudta), mi lakik az emberben” (Jn 2,25). Mégis már néhány verssel később írva találjuk, hogy azon a Nikodémussal folytatott emlékezetes beszélgetésen már elhangzik az „irgalmasságban gazdag Isten” Fiának ajkáról a korunk embere által olyan nehezen megemészthető, de egyedüli megoldást hozó „örömhír”, mint legevangeliumibb evangélium: „Mert úgy szerette Isten a világot, hogy megszületett Fiát adta oda, hogy aki hisz benne, az el ne vesszen, hanem örök élete legyen” (Jn 3,16). És hogy minden kétséget eloszlasson a minden megtorlás nélküli megbocsátás előtt, a kiemelt „örömhír” mondathoz magyarázatul hozzáfűzi: „Isten nem azért küldte Fiát a világba, hogy eltérje a világot, hanem hogy üdvözüljön általa a világ” (Jn 3,17).

Csak mellékesen legyen szabad a kiemelt evangéliumi mondathoz egy rövidebb személyes, és egy hosszabb, a népünket és Egyházunkat is érintő megjegyzést fűznünk. - Első megjegyzésünk: a Britische und Ausländische Bibelgesellschaft 1930-ban (London-Berlin) megjelent Gottes Wort in vielen Sprachen (Isten szava sok nyelven) c. könyvecskéjében 630, azaz hatszáz-harminc nyelven olvasható a fentebb kiemelt „örömhír” a Szentírásból: „Úgy szerette Isten a világot. . .” Nem tudom, hányan figyeltek föl rá - akkor . Akkor - és ez már a második, a szélesebb távlatú megjegyzésem -, amikor az úgynevezett keresztény Európa sok népében-nemzetében az első világháború borzalmaival megtorolni akaró reváns szellemnek egy új, a „második” világháború minden életet megsemmisíteni képes gőzeit-gázait, lövegeit-bombáit bevető sátáni erői egy „felvonásközi szünetben” (hogy egy harmadik világ-égésre még szakszerűbben felkészülhessenek) az idegek felpaskolására a propaganda-ágyúkat vetették be. A bennünket érintő egyik propaganda löveg ezt ordította világgá (a megbocsátó krisztusi szeretet parancsának sátáni torzójaképpen): „Ha valaki dob kövel, dob vissza mennykövel!” Mit tehet ilyenkor az, aki önmagáról azt vallja, hogy ő még mindig Mária és Szent István országának, vagy akár az egész keresztény világnak hívó szent maradéka? Szeme az „Örömhírszerző” földi helytartójára tekint, és próbálja követni-folytatni azt, amit, és úgy, ahogyan egyik pápa, meg a másik is követi az „Irgalmasság Édesanyjának” Szülöttét: a „jó pápánk”, XXIII. János, meg az egyetlen „örömhír”-nek mindig úton levő hirdetője és minden nép nyelvén új fényben felmutatója, életté váltásának szorgalmazója, a harmadik évezred kezdetén pedig különösen „a remény küszöbének átlépését” sürgető „máriás pápánk”, II. János Pál. Nemzedékünk számára mindketten a Jézus Krisztusban emberré testesült irgalmas Isten örömhírüzenetének hiteles első

számú letéteményesei és közvetítői. Ez is, az is egyrészt imádkozik és tanít, másrészt megszentel (vagyis a Szentbe, az élő Istenbe kapcsolja az embert és annak egész világát), és ráadásul áldozatul adja oda életét „sokakért”, vagyis mindenkiért.

Tudatosítsuk és hirdessük mi is, amit ő, természetesen buzgó imádságos „háttérrel”. Ha nem is tudjuk ezt olyan mértékben vállalni, mint mostani Szentatyánk, aki nem sokkal pápai szolgálata megkezdése után az őt sújtó gyilkos merénylet után meglátogatja gyilkosát a börtönben, megöleli, megcsókolja őt, és szívből megbocsát neki. Sőt gyilkos merényletjének anyját is testvércsókával üdvözli. Csodálkozhatunk-e ezek után, ha most pápasága és földi élete végéhez közeledve egyre nagyobb szerepeket kap „lelkipásztori” útjain mondott tanításaiiban az utolsó ítélet számonkérésének leg súlyosabbban számonkért „irgalmasság testi-lelki cselekedeteinek” hangsúlyozása: Beleértve ebbe az Isteni irgalmasság apostolának, a velünk kortárs Fausztina Kovalszkájának szentté avatását, majd a sokszázézes nemzetközi zarándokcsoportok jelenlétében és egekig ható ünneplése közben ez év jún. 19-én a krakkói Isteni Irgalmasság Bazilikájának a felszentelését is...

Mindezekben és egész életén át azt az irgalmas Jézust követte, aki ugyan az utolsó ítéletről való „prófétai” tanítása előtt az álszent, azaz a gonoszlelek sugallatára hallgatva önmagukat szentnek fitogtató és másokat eltipró farizeusi lelkekre nem mulasztotta el a „nyolc jaj” észretérítő kiáltását, de a Szentlélek sugallatára hallgatni bátor jóknak nem szűnt meg Isten Országának „nyolc boldogságát” magyarázni, miközben vigasztalt, gyógyított, fel-emelt - Istenhez! De: mint ahogy földi életében Jézus, ő sem ítél el senkit, (főként nem „vert” senkit, inkább mindenkinek, halálos ellenségeinek is, gyilkos merényletjének is (mint láttuk) szívből megbocsátott).

Csak ilyen keretben, csak ilyen égre-földre nyitott perspektívában lehet józanul és tárgyilagosan hozzászólni minden szentírási helynek, jelen esetben a kufárok kiűzése leírásának bibliai értelmezéséhez és gyakorlati életünkre való alkalmazásához. Mai világunkban talán fokozatosan, egyre tudatosabban ügyelnünk kell arra, hogy az egész életünket megfertőző „purifikatív”, agresszíven tisztogató, harcos (olykor egyenesen gyilkos) bűn-megtörítés génjei el ne vakítsanak bennünket, akár saját elszenvedett sérelmeink megtörülésére, akár a népünkben, vagy egész világunkban elkövetett „gaztetek” láttán. A bennünk szunnyadó rejtett agresszivitásra nem figyelve esetleg nagy tekintélyek nem ritkán magára Jézus Krisztusra hivatkozva keresnek maguknak igazolást törekvéseikre. Egy kis tévedés, egy kis bele-magyarázás, vagy... ki tudja? Egyet leszögezhetünk: a templomi kufárok kiűzésével kapcsolatban Jézus korbácsfonó és korbáccsal verekedő magatartására való hivatkozás gyökerében legalább is - tévedés.

Akkor hát: Mivel és hogyan üzte ki Jézus a kufárokat a templomból? - Válaszunk egyetlen szó:

I g é j é v e l ! Azzal az isteni Szóval, amely magának a minden teremtés Szentlelkének megtestesítő ereje az „ember Jézus Krisztusban” (vö: 1 Tim 2,5), aki nemcsak „egyedüli közvetítőnk Isten és ember között” (uo.), hanem azonos azzal a „kezdet előtti” (öröktől fogva létező) Logossal, Igével, aki „Isten, minden őáltala lett, és nélküle semmi sem lett, ami lett” (Jn 1,1-3). Ez a Szó önmagában elegendő a bűn és a sátán hatalmának megtörésére, sőt a személyes gonoszleleknek, vagy a gonoszlelek sokaságának, akár „légióinak a kiűzésére” is, akár Péter házában (Mt 8,16), akár a pogány Geráza környékén (Mk 5,1 skk.; Lk 8,26 skk.), vagy bárhol a világon. - Erről az Igéről, Isten megtestesült „Szaváról” van szó, aki egyrészt „örökké megmarad” (1 Pét 1,25), másrészt négy „megtestesülés” formában is nekünk adja magát.

(Kép-nyelven: amint az Éden közepéről felfakadó földi életforrás „négy ágra szakadt”, hogy minden égtáj felé biztosítsa az élet feltételeit, ehhez hasonlóan az örök élet „Ige-forrása” is négy lelki dimenzióban kínálja az örök élet feltételeit: 1) mint a Szentlélektől fogantatott és Szűz Máriától született „ember” Jézus Krisztust; 2) mint lelki táplálékunkká, ételünk-ké-italunkká lett „szentségi” Jézus Krisztust; 3) mint gondolatainkat-szavainkat-cselekedeteinket szent rendbe foglaló „Szentírás” Jézus Krisztust; 4) mint térben-időben-transzcendenciában hitelesen örök üdvösségre vezető szentlelkis tekintélyt biztosító Egyház Jézus Krisztust.)

Erről van itt szó: Jézus Krisztusnak, mint Isten megtestesült örök Igéjének egyrészt minden jót teremteni és újjáteremteni, másrészt minden rosszat kiűzni és legyőzni képes szentlelkis erejéről. Vegyük tudomásul, hogy ami üdvösségünk - a minket szeretetből teremtő és az irántunk való „irgalmasságában végtelenül gazdag Isten” örök-boldog életében való részesedésünk - érdekében történik, az mind „Őáltala, Ővele és Őbenne” (a megtestesült Igében) megy végbe. Egészen addig, míg Isten nem lesz „minden mindenben” (1 Kor 15,28).

Vágvölgyi Éva

A régi és az új templom

Az apokrif evangéliumok gyermekségtörténeteinek visszatérő motívuma, hogy a gyermek Jézus az őt ért sérelmeket azonnal megtorolja, gyermek és felnőtt halállal bűnhődik. Pontosan az történik ezekben a történetekben, amit mi emberek tennénk – ha hatalmunkban állna –, amikor sérelmek esetén indulataink elragadnak bennünket.

Ez a Jézus-kép, amelyet az apokrif evangéliumok a gyermekségtörténetekben megrajzolnak, tökéletesen idegen attól a képtől, amelyet mi a kano-

nizált evangéliumokból ismerünk Jézusról. És kifejezetten ellentétes azzal, ahogy az evangéliumokban Jézus nyilatkozik ezekről a dolgokról ("tartsd oda a másik arcodat", "menj vele kétannyira", "add oda a köntösödöt is", "legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok", meg kell bocsátani "nem hétszer, hanem hetvenszer hétszer", "imádkozzatok üldözőitekért", i. még a búzáról és konkolyról szóló példabeszédet, stb.). Legfőképpen pedig a keresztnek mond ellent: a kereszten az öellene vétőkért imádkozó, életét értünk – bűnösökért – szeretetből odaadó Jézus magatartásának.

Nem véletlen tehát, hogy az apokrif gyermekségevangéliumok történetei nem kaphattak helyet a Szentírásban.

Van azonban a kánoni evangéliumokban is két hely, ahol nem a szelíd és alázatos jézusi magatartást látjuk: a fügefa megátkozásának és a templom megtisztításának történetében. (Az sem lehet véletlen, hogy a két történet a szinoptikusoknál egymás után következik, mintha szándékosan helyezték volna egymás mellé őket.)

Figyelemre méltó, hogy a templom megtisztításának szokatlanul heves és indulatos jelenetét mind a négy evangéliumban megtaláljuk. (Az első három evangélista által elbeszélte más eseményekből János egyébként alig közöl néhányat!)

A szinoptikusok közül Lukács a legszükszavúbb, az eseményről mindössze két mondatnyi tárgyilagos közléssel számol be ("Aztán bement a templomba, és kezdte kiűzni az árusokat. Ezt mondta nekik: 'Írva van: 'Az én házam az imádság háza', ti pedig rablók barlangjává tettétek.'") Nála nem szerepel a fügefa megátkozása sem.

Márk elbeszélése a leghosszabb és legrészletesebb a három szinoptikus közül, Lukács szövegének mintegy a kétszerese. Fontos különbség az is, hogy az ószövetségi hivatkozást ezekkel a szavakkal vezeti be: "Ezután így tanította őket: ... " Ha a szinoptikus szövegeket tanulmányozzuk, megállapíthatjuk, hogy náluk az evangéliumi részlet fő mondanivalója az a tanítás, amit Jézus az árusok kiűzése után mond, és amit Márk az előbb említett mondatnál emel ki és hangsúlyoz: "Az én házam az imádság háza, ti pedig rablók barlangjává tettétek." A jézusi indulat a hely megszenteltetésének szól. A templom Isten szárma lefoglalt, szent hely, ott nincs helye semmiféle profán tevékenységnek (még akkor sem, ha az jó célt szolgál, hiszen az állatok és a pénzváltás az áldozatbemutatáshoz és a templomadó befizetéséhez kellettek).

A szent hely megszenteltetése – istenkáromlás. Ezt Jézus nem tűrheti, és nem is tűri. Az a Jézus, aki azt mondja, hogy ha megütnek, oda kell tartanunk a másik arcunkat, most fölborogtatja az asztalokat és székeket, a kereskedőket pedig állataikkal, pénzükkal együtt kiűzi a templomból.

A templomtér, ahol mindez lejajlott, meglehetősen tágas hely, jobbra tele zarándokokkal, így Jézus rendcsinálása elég nagy felfordulással járha-

tott. Nem kis teljesítmény volt ez, lévén, hogy Jézus mindezt egyedül hajtotta végre.

János evangélista leírása sokkal részletesebb és hosszabb, még Márk szövegénél is jóval terjedelmesebb. Tudjuk, hogy a terjedelem növekedése és az ismétlés általában azt jelzi, hogy az elbeszélő számára nagyon fontos az, amiről ír.

Figyelemre méltó mindennek előtt, hogy János ezt az eseményt Jézus nyilvános működésének kezdetére helyezi, az első jeruzsálemi látogatás keretében. Jézusnak tehát első dolga, hogy rendet tegyen az Istennek szentelt helyen.

A szinoptikusoktól eltérően Jánosnál párbeszéddel fejeződik be a történet, melyben a templom Jézus saját testének jelképévé válik: "Bontsátok le ezt a templomot, és én harmadnapra fölépítem azt!"

Az a két ószövetségi hely, amelyre a szinoptikusoknál szereplő jézusi szavak utalnak ("imádság háza", Iz 56,7; "rablók barlangja", Jer 7,11), valójában már ősi kritikát fogalmaz meg a templomban folyó "istentisztelettel" kapcsolatban: "Tartsátok meg a jogot ... Akik azt választják, ... amiben kedvemem találok, ... azoknak házamban és falaim között emléket és nevet adok, mely többet ér fiaknál és leányoknál... Az idegenek fiait... elvezetem szent hegyemre, és megörvendeztetem imádságom házában" (Iz 56,1.4-7). "Loptok, gyilkoltok..., aztán pedig eljöttök és megálltok színem előtt ebben a házban... Vajon rablók barlangjává lett szemetekben ez a ház, mely az én nevémet viseli? ... Ezért úgy fogok tenni ezzel a házzal, mely az én nevémet viseli, s melyben ti bizakodtok, ... ahogyan Silóval tettem!" (Jer 7,9.11.14)

János evangéliumában Jézus már nyíltan kimondja, hogy a régi templom elpusztul, a helyébe új templom lép: az ő testének temploma (a föltámadt és mennybe fölment Jézus Teste, az Egyház).

Jánosról tudjuk, hogy mindig másra, mindig mélyebb dolgokra gondol, mint amit kimond. Írása csupa jelkép, csupa mély, teológiai gondolat és mondanivaló, a képek mögött rejtőzik a mélység, a lényeg.

Tehát itt sem ökrökről, birkákról, kereskedőkről, pénzváltókról és korbácsról van valójában szó, hanem a régi, "vásárcsarnokká" vált templom pusztulásáról, és a helyébe lépő másikról: az új, valóban tiszta és szent Templomról.

Minél szemléletesebbek János leírásai, annál nagyobb az "ugrás", a teológiai mondanivaló mélysége.

É l ő I g e

BIBLIAISKOLA

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

A gyermekségtörténetek sajátosságai

A.) Alap gondolat

Az ún. gyermekségtörténetek üzenete csak akkor tárul fel előttünk, ha felismerjük és figyelembe vesszük azt a sajátosságukat, hogy ezek az evangéliumok elé illesztett teológiai bevezetések, előszók. Aki a „hogyan történt valójában az első karácsony”-t életrajzi beszámolóknak tekinti, eleve lehetetlenné teszi a gyermekségtörténetek megértését.

Eltekintve attól, hogy Jézus valóságos gyermekkorából gyakorlatilag semmiről sem értesülünk (így aztán maga a „gyermekségtörténet” kifejezés is pontatlan valójában), magukban a szövegekben számos, jól érzékelhető utalás történik arra, hogy a szerzőket első sorban nem a történeti-életrajzi, hanem sokkal inkább teológiai-krisztológiai érdeklődés vezette. A gyermekségtörténeteket tehát a Jézus életéről szóló igehirdetés nyitányának kell tekinteni.

A történeti felfogás ellen szólnak mindenekelőtt a Lukács és Máté között megfigyelhető különbségek: a családfa, a szülők lakóhelye; fontos események elhagyása, mint pl. az egyik esetben a népszámlálás, a másikonál a bölcsék érkezése, menekülés Egyiptomba és a gyermekgyilkosság, stb. Annak számára, aki pontos történeti információkat keres, ezek a megfontolások természetesen kiábrándítóak lehetnek, s azt fogja kérdezni: Akkor mi marad az egészből? Ugyanakkor (indirekt módon) arra is ráébredhetnek, hogy a szerzőknek egészen más volt a szándékuk és érdeklődésük, mint tisztán történeti híradás.

B.) Szentírási szövegek: Mt 1-2. fejj.; Lk 1-2. fejj.

C.) Bevezetés

1.) A gyermekségtörténetek

- emlékezések Jézus gyermekségére?

A mai ember számára gyakran fölvetődik az evangéliumok gyermekségtörténetével kapcsolatban (gyakran „előtörténeteknek” vagy „gyermekségevangéliumoknak” nevezik) – ugyanúgy, mint más bibliai szövegekkel kapcsolatban – az első kérdés: Valóban ez történt, és így történt? Azaz számunkra az események külső oldala gyakran fontosabb, mint a belső.

Visszatekintve saját korai gyermekkoraikra, az, amire mi magunk emlékszünk, és az, amit mások elbeszéléséből ismerünk, meg tudja mutatni számunkra, hogy az evangéliumok Jézusról szóló gyermekségtörténeteinek egészen más jellemzői vannak, hogy ott számunkra pontosan azok az információk hiányoznak, amelyek egy életrajzhoz szükségesek lennének, és amelyek egy személy jellemzését lehetővé tennék.

Amit mi bizonyítható tényként tudunk Jézusról a kereszténységen kívüli tanúktól, az nagyon kevés: ifjabb Plinius egyik levele (110-ból) említi Jézus Krisztust, ugyanúgy, mint a történetíró Tacitus Évkönyvei (115 körül), és Suetonius egy műve Kr.u. 120-ból.

A Gyermek és „története” iránti érdeklődés csak a XX. századra jellemző. A gyermekornak a korábbi századokban nem volt jelentősége. Ezért a képeken a szenteket és az emberiség nagyjait kis felnőttként ábrázolták. Amivel életük későbbi szakaszában kitűntek, azt már gyermekkorukban nekik tulajdonították, mint rájuk jellemzőt. Pl. Szent Miklósról, aki jámbor és askéta életet élt, azt mondták, hogy már csecsemőként visszautasította bőjti napokon az anyamellet. Festők zsánerképei, egészen a jelen századunkig, nem egyszer úgy ábrázolták a gyermek Jézust, amint kis keresztel és kis korbáccsal játszadozik. Természetesen nem kell azt hinnünk, hogy a festők azt gondolták, hogy mindez így is volt. Egyszerűen ezekkel a tárgyakkal jelezték, előre vetítették azt, ami csak később valósult meg. A festők eljárásához hasonlóan kell az evangéliumok gyermekségtörténeteit értelmeznünk.

Maga Jézus, soha nem hivatkozott születésének rendkívüli körülményeire, hogy igazolja önmagát. Csak Máté és Lukács közöl gyermekségtörténetet, sem a korábbi Márknál, sem a páli levelekben, sem János evangéliumában nincs ilyen történet.

2.) Lukács és Máté gyermekségtörténetének összehasonlítása

Lukács és Máté között kevés az egyezés:

- Jézus anyja a Szűz Mária (Mt 1,18; Lk 1,26)
- Mária el volt jegyezve a Dávid házából való Józseffel (Mt 1,18; Lk 1,26)
- Mária áldott állapotba került, mielőtt Józseffel összeházasodott volna (Mt 1,18; Lk 1,34)
- Jézus Betlehemben született (Mt 2,1; Lk 2,7.11)

A két gyermekségtörténet tehát célját illetően alapvető eltérést mutat, hisz egymással csak néhány külső dologban érintkeznek: hogy Jézus megszületett, hol született, és kik voltak a szülei. Ugyanakkor abban, ami alapvetően fontos, egyezést mutatnak: mindkettő közli azt a teológiai állítást, hogy Jézus a Szentlélektől született.

3.) Ábrázolások – l. a 24b-24c oldalakon

D.) Óravázlat

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, időtartam</i>
1. Ének: Magasztalja lelkem az én Uramat (Aldjad én lelkem az Urat c. énekes könyv)		énekeskönyv 124. o., 10 p.
2. A gyermekségtörténetek - emlékezések Jézus gyermekségére?	csöndes egyéni	10 perc
A résztvevők megpróbálnak visszaemlékezni korai gyermekkorukra, amilyen koraira csak lehet. Rákérdezhetnek magukban arra, hogy melyek azok az emlékek, amelyekre saját maguk emlékeznek és melyek azok, amelyeket mások elmondásából ismernek. Ezekből az emlékekből melyek azok, amelyek a ránk jellemző tulajdonságokról szólnak?	visszaemlékezés, utána gondolatcsere	30 perc

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, időtartam</i>
<p>3. A további beszélgetésben összehasonlítjuk a saját gyermekégtörténetünket azzal, amit Jézus gyermekségéről tudunk. Az összehasonlításban segíthetnek bennünket azok a legendák (apokrif gyermekévangéliumok), képek is, amelyekben és amelyekben a korábbi századokban a szenteket és az emberiség nagyjait ábrázolták. (lásd Bevezetés 3.)</p>	csopartos beszélgetés az óravezető vezetésével	tábla, kréta, szentek legendái, apokrif gyermekévangéliumok, gyermek Jézus ábrázolások a képzőművészetben, 20 perc
<p>4. A résztvevők megnézik a Szentírásukban, hogy melyik evangélista írt az evangéliumában gyermekégtörténetet</p>	egyéni munka, utána csoportos megbeszélés	Szentírás
<p>5. Máté és Lukács gyermekégtörténetének összehasonlítása</p> <p>A résztvevők egyénileg elolvassák a két evangélista gyermekégtörténetét és feljegyzik, amiben megegyeznek (lásd Bevezetés 2.), utána megbeszélnek és az óravezető levonja konklúziót.</p>	egyéni munka, utána megbeszélés az óravezető vezetésével	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza 30 perc
<p>6. Zenés meditáció: részletek J. S. Bach Karácsonyi oratóriumából</p> <p>Meggyújtunk egy gyertyát, eloltjuk a vilányt és így hallgatjuk a zenét, megpróbáljuk teljesen átadni magunkat.</p>		hangkazetta vagy CD, lejátszó, gyertya, gyufa 20 perc

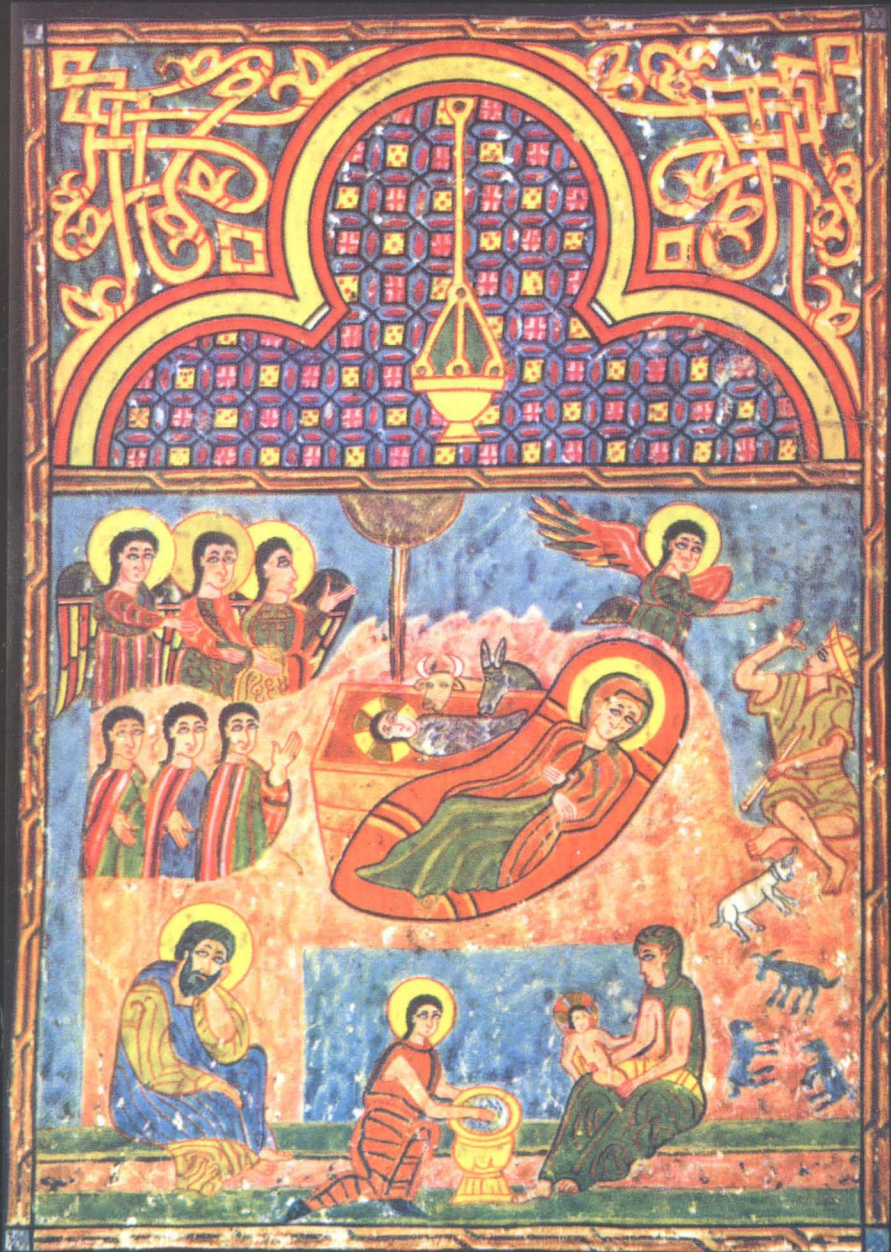
A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában „**Élő Ige**” címmel **bibliaiskola** működik (októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a negyvenedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2002. december 10.

Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

XX. A Gyermek fürdetése

Etióp miniatúra a XV. sz.-ból

Szinte minden karácsonyt ábrázoló ikon alsó részében megtalálható a két asszony, aki a Gyermeket fürdeti. Ez a motívum már Mária születésekor is szerepel. Sem a liturgiában, sem az evangéliumokban nem említik, Jakab protoevangéliuma írja le. A Gyermekség örmény evangéliumában szerepel ez a mondat, amikor József segítséget keres a szüléshez: „Én Éva vagyok, minden ember ősszülője. Eljöttem, hogy imádjam és hogy saját szememmel lássam megváltásomat”.

A kép felső szintjén három árkád (muzulmán hatást mutat). A megnyílt égből jövő csillag, hozsannázó angyalok, egy közülük az egyetlen pásztor felé fordul, aki abbahagyja a fuvolázást és ránéz. A mágusok kincsekkel megrakodva mennek Máriához. József elgondolkodva ül lent, két asszony fürdeti az Újszülöttet. Középen, a barlanggal a háttérben a Gyermek, gyolcsokba tekerve, feje körül dicsfény, az ökor és szamar melegtik. A barlang előtt, piros takarón Mária fekszik, a Gyermekre néz, aki a fürdető asszony kezében van. Mindenkinek van dicsfény a feje körül, kivéve a mágusokat, a pásztert és az egyik asszonyt. Ő valószínűleg Szalóme, a másik pedig Éva.

Szöveg és ikon: Georges Gharib, *Le Icone di Natale, storia e culto*,
Città Nuova Editrice, 202-203.o.

XXI. Az Istenanya szinaxisa

Orosz ikon a XVIII. sz.-ből

A nyugati egyház Mária Istenanyaságának ünnepét karácsony nyolcadán, január elsején tartja, a keleti egyházak legnagyobb része karácsony másnapján, december 26-án az „Istenanya felköszöntése” néven, míg a bizánci egyház az „Istenanya szinaxisa” néven, ami azt jelenti, hogy ünnepi gyülekezet annak tiszteletére, aki világra hozta Krisztust.

A Theotokos, akin keresztül megvalósult Isten terve. A dodekaorton része.

A megnyílt égből csillag száll alá, az angyalok glóriát énekelnek, a mágusok jönnek és ajándékokkal hódolnak, a pásztorok imádják. A barlang előtt egy trón van, ezen ül a Madonna, kezében a Gyermekkel. Az alsó szinten József és az Újszülött helyett egy csoport látható: szentek, pátriárkák, királyok, és nemzetek népei. Az egész emberiség, amely Mária a legszebb ajándékának tartja a napot, amelyen az Égi Gyermek megszületett. Két női alak van még itt az alsó részen: egyik a földet szimbolizálja, aki a Szűzet a barlangba invitálja, a másik a pusztát, aki egy jászolt tart a kezében:

„Mit ajánlhatunk fel neked, ó Krisztus, miután mint ember a földre érkeztél? A teremtményeid közül mindenki hálája jelét hozza: az angyalok az éneküket, az egek a csillagot, a mágusok az ajándékaikat, a pásztorok a csodálkozásukat, a föld a barlangot, a pusztát a jászolt. Mi, azonban egy Szűz Anyát! Ó, Isten, aki az idő kezdete előttől létezel, irgalmazz nekünk.” *(Karácsonyi vesperás a VIII századból).*

Szöveg és ikon: Georges Gharib, *Le Icone di Natale, storia e culto*,
Città Nuova Editrice, 208-209.o.

Isten Szava: áldás minden nép számára

Bibliikus lelkipásztori szolgálat pluralista világunkban

A Katolikus Bibliaszövetség a fenti jelmondat és cím jegyében szeptember 3-tól 12-ig Libanonban tartotta Kongresszusát és 6. plenáris ülését, amelyen 70 országból a Szövetség tagszervezeteinek 150 küldöttje vett részt. A magyar tagszervezet – a Püspöki Kar megbízásából – a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat, ezért hazánkat Thorday Attila egyetemi tanár, Társulatunk helyettes ügyvezető elnöke képviselte. A következő számunkban ő fog beszámolni a kongresszusról és libanoni tapasztalatairól, élményeiről. Az alábbiakban a plenáris ülés határozatainak III. fejezetét közöljük, Székely István fordításában.

III. Isten Szavának ereje a világ átalakítására és a Katolikus Bibliaszövetség megbízatása

1. Az Ige ereje

1.1 Amikor az Ige szolgálóiként választ keresünk a valóság kihívásaira, akkor Isten Szavához fordulunk, mint nem csak saját szemléletünknek, hanem főleg mint az isteni hatalomnak forrásához (v.ö. Ter 1,3kk; Jn 1,3; Róm 1,16). A Lélek és az Ige képes megragadni minket, mint az apostolokat, és hatalmat adni számunkra, ha engedjük, hogy az Ige irányítsa [birtokba vegye] életünket és az Egyház életét. Az Ige megerősítő hatalmát csak engedelmes alárendeltként érezhetjük, hasonlóan Ábrahámhoz és az apostolokhoz, akik szolgálatát szemlélhettük, amikor az Igét olvastuk és imádkoztuk az Apostolok Cselekedeteiben.

1.2 Továbbra is kihívás számunkra az a kérdés, amit VI. Pál pápa tett fel az *Evangelii Nuntiandi*-ban: »Mi történt az Örömhírnek azzal a rejtett erejével, amely óriási hatással lehet az emberi lélekre?« (EN 4). Isten Szava teremtő erő: megújító és átalakító. Ezért feladatunk keresni annak módjait, hogy Isten Szavát erőforrássá tegyük az Egyház és a világ szívében. Változást elérni lelkületben, magatartásban, valamint intézményekben: mindez részét képezi az Egyház egyetlen küldetésének. Az Egyház valamennyi tevékenysége ilyen vagy olyan módon az Ige szolgálata. Ezért Isten Szava van az Egyház életének és

missziójának középpontjában. Nélküle elveszíténénk az erő és áldás eltető forrását.

1.3 Hogyan tapasztalhatjuk meg az Igét úgy, mint életforrást? A Szentlélek világossága és kegyelme nélkül a Szó nem hozza létre azt az energiát, amely az élet és a társadalom átalakításához szükséges. Az Ige szolgálatát imának és a Szentlélektől való tanulékonyágnak kell jellemeznie (v.ö. Csel 13,2). Ebben a történelmi pillanatban hallgatnunk kell Isten Szavának nyomatékos hívására, hogy **mélyrehatóan megváltoztassuk** »másokra« vonatkozó nézetünket, magatartásunkat és tetteinket – más vallások, kultúrák és etnikai csoportok, főként pedig a szegények, a nők s a társadalmi kirekesztés és megkülönböztetés összes áldozatai iránt. Parancsolóan szükséges, hogy ilyen életet fenyegető helyzetekben azokhoz kapcsolva olvassuk az Igét; ezt nem tehetjük félre. Isten Szavának ereje kényszerít bennünket szolidáris életre. Csak akkor lehetünk az átalakulás hatékony eszközei, ha érezzük a Szentlélek ellenállhatatlan erejét.

1.4 Megismételjük elkötelezettségünket, hogy **önkritikusan felülvizsgáljuk azt a módot, ahogyan a Szentírást olvassuk** az Egyházban – egyénileg és közösségben. Engedjük-e, hogy a Szó ereje szembe-süljön a társadalmi viszonyokkal? Nem használtuk-e arra a Szentírás szövegeit, hogy törvényesítsék a felsőbbbségi magatartást, megkülönböztetést és erőszakot másokkal szemben? Majdnem minden egyházban növekvő tünet a Szentírás fundamentalista és tisztán lelki magyarázata. E téren a biblikus lekipásztori szolgálat sürgős feladata, hogy szembeszálljon az Ige szektás és fundamentalista olvasásával, amely elválasztó és megkülönböztető falakat épít. Ezzel együtt előtérbe kell állítanunk azt a pluralitást, amely a Biblia egyik jellemző vonása: a világnézeteknek, a szent szövegek magyarázatának, a teológiáknak, az egyházi szerkezeteknek pluralitását.

2. Maga Isten Szava határozza meg, milyen módot válasszunk a Biblia olvasására. Isten Szava a Szentírásban, ha azt megfelelően olvassuk, átadja erejét. Valójában maga a Biblia tanít meg bennünket arra, hogy milyen módot válasszunk az olvasásra és az Ige megélésére [életreváltására]. Így hűségesek vagyunk mind az eredeti üzenethez, mind a néphez, amelynek azt mint Örömhírt hirdetjük (ld. EN 4).

2.1 Arra kaptunk megbízást, hogy a bibliai szöveget **figyelemmel és tisztelettel olvassuk**. Minthogy a Biblia más időnek és más kultúrának a könyve, mindenekelőtt másságában kell tisztelnünk. Eredeti

történelmi és kulturális, valamint irodalmi összefüggésében kell olvasnunk. »Bibliaolvasásunk segítse az együtt-olvasókat, hogy felfogják igazi tartalmát. Minden olyan törekvést, hogy a bibliamagyarázat politikai vagy ideológiai álláspontokat igazoljon, az üzenet elárulásának kell tekinteni.«(Bogotá, 7.3). Azokat az embereket is, akik nem képesek követni tudományos vagy iskolás módszereket, segíteni lehet a Biblia figyelmes olvasásában, hogy elkerüljék a csapdáit a fundamentalista olvasásnak, amely elutasítja a Biblia történelmi és pluralista jellegének figyelembevételét (Pápai Biblikus Bizottság: Szentírásmagyarázat az Egyházban¹, I.F).

2.2 A Biblia kánoni egészében és egyedi könyveiben is pluralista mű, kiváló példája az egységnek a sokféleségben, sok hang együtt-hangzásának. Abban a meggyőződésben, hogy »nem valamennyi bibliaolvasási módszer alkalmas egyaránt« (Bogotá 7), másrészt egyik sem ragadja meg a Szentírás gazdag jelentését, a Szövetség ajánlja a **módszerek és megközelítések olyan pluralitását, amely** »lehetővé teszi a bibliai szövegekben rejlő egész gazdagság feltárását«(SzME, Bevezetés B).

2.3 Bibliaolvasás és az Ige ünneplése közösségben: A Biblia a közösség könyve, hittapasztalatának kifejezése, és célja annak építése. Fontos helye van a liturgiában és a katekézisben. »A Szentírás, amit az Egyház ajándékkul kapott, az egész hívő nép közös kincse.« »Az Egyház minden tagjának szerepet kell vállalnia a Szentírás magyarázatában.« Még azok is, »akik elesettségekben, minden emberi hatalom és segítség hiányában látják, hogy kénytelenek egyetlen reményüket Istenbe és az Ő igazságosságába vetni, úgy képesek felfogni és megérteni Isten Szavát, hogy azt az egész Egyháznak komolyan kell vennie«(SzME, III.B.3).

2.4 Szentírásolvasás az életbe ágyazva: A Biblia az élet könyve, mivel az élettel, annak összes megnyilvánulásával foglalkozik. Isten két szent könyvet adott nekünk: a teremtés és történelem könyvét, valamint a Bibliát. Istennek az utóbbiban őrzött Szava megvilágítja az elsőt, és segít annak kibetűzésében. A Bibliát újra kell értelmezni »az új összefüggések fényében és Isten népének jelenlegi állapotára vonatkoztatva« (SzME, IV.A). Az egzegeták »munkája csak akkor érte el célját, ha sikerült a bibliai szöveg értelmét Isten ma aktuális Szavaként megragadniuk« (SzME, III.C.1). Megbízatusunk a Bibliának ez az élethez-

¹ A továbbiakban SzME.

kapcsolt olvasása, amint azt a Katolikus Bibliaszövetség több határozatában is megfogalmazta. »Abból a valóságból kell kiindulnunk, amelyben ma élünk, és engednünk kell, hogy Isten Szava árásszon fényt erre a valóságra«(Bogotá 7.1).

2.5 Tekintetbe véve azokat a körülményeket és kultúrákat, amelyekben élünk, és megfigyelve, hogyan fogadták Isten Szavát a különböző kultúrák, meggyőződünk arról, hogy nem csak magára az Igére kell figyelünk, hanem azokra a különböző talajokra is, amelyekbe azt el akarjuk vetni. Az a meggyőződés, hogy az Ige alkalmas a más kultúrákban való magvetésre is, »magából a Bibliából ered... az Ábrahám és utódai által minden népre kiterjedő áldás ígérétevel (Ter 12,3; 18,18)«, s ez a magvetés eljut minden néphez (v.ö. SzME, IV.B). Az »**inkulturált**« olvasás előfeltétele a tisztelettel teljes és mélyreható találkozás az illető néppel és kultúrájával; ez után következik a Bibliának a nép nyelvére való lefordítása, majd magyarázata, ami »elvezet a helyi keresztény kultúra kialakításához, amely hatással van a lét valamennyi területére« (SzME,IV.B).

2.6 A szegények az Örömhír első címzettjei (Lk 4,18-19; Mt 5,3). Amit Isten elrejtett a bölcsék és tanultak elől, azt felfedte a kicsinyeknek, akiknek csekély vagy semmi a jelentőségük (Mt 11,25). Ez a tény azt kívánja, hogy a keresztény közösségek a **Bibliát a szegények szemszögéből nézve olvassák**. »Különösképpen örülhetünk annak, hogy a Szentírást a szegények, az egyszerű emberek kezében látjuk. Az ő értelmezésük és aktualizálásuk lelki és egzisztenciális szempontból jobban megvilágítja a szöveget, mint amilyen megvilágosítást a csak önmagára figyelő hagyomány képes nyújtani«(SzME,IV.C.3). A Biblia ilyen módon való olvasása szükségképpen arra vezet bennünket, hogy a szegények mellé álljunk.

2.7 A Bibliát mint Isten Szavát csak akkor fogadjuk helyesen, ha egyúttal az Egyház alapvető imádság-forrásaként közelítünk hozzá, és ha gyakoroljuk a **Szentírás imádságos olvasását** (v.ö. Bogotá 7.2; Hong Kong 1.2). A *lectio divina*-t, amelyet korábban főleg monostorokban és szerzetesi közösségekben gyakoroltak, ma egyre jobban értékeli az összes hívő keresztények (v.ö. DV 25). A Pápai Bibliikus Bizottság irata egész fejezetet szentelt a *lectio divina*-nak; II. János Pál pápa számos apostoli és szinódust-követő buzdításában, nevezetesen a *Novo Millennio Ineunte* kezdetűben (39), továbbá a Libanoni Egyházhoz írt levelében (39) ismételtelen felhívott minket, hogy használjuk az

Isten Szava olvasásának ezt a régi és ma is élő módját. Ez az imamód felszólító hatású, iránytmutató, életünket alakító.

3. A Katolikus Bibliaszövetség megbízatása

A Katolikus Bibliaszövetség megbízatása a bibliaapostolság, a biblikus lelkipásztori szolgálat, az Egyház életének bibliai »animálása«, gondoskodás lelki táplálékról, mégpedig annak igazi lelkéről (anima) az Egyház számára. Célja és megbízatása, hogy »Isten Szava egyre inkább szellemi tápláléka lehessen az Isten népéhez tartozóknak, válják a hitből, a reményből és a szeretetből való élet forrásává és világosság-gá az egész emberiség számára«(SzME, Bevezetés B). Célja megismertetni a Bibliát mint Isten Szavát és az élet forrását (SzME, IV.C.3).

A Katolikus Bibliaszövetség az Egyház szervezete, a helyi egyházak (püspökök és püspöki konferenciák) szolgálatára, amely hivatalos megbízást kapott a II. Vatikáni Zsinat Szentírásra vonatkozó határozatainak az Egyház életébe való bevezetésére. A Szövetség kiemelten is visszatért erre a bogotai plenáris ülésen a *Dei Verbum* 25. évfordulója alkalmából. A mostani, 6. plenáris ülésen a Katolikus Bibliaszövetség tagjai megújítják elkötelezettségüket ez iránt a megbízatás iránt.

A kereszténység legmélyebb igazsága:

Hogy Isten szereti a világot. Hogy Isten van, hogy hatalmas Úr: ezt más vallások is elismerik. De hogy ez az Isten közösséget vállalt teremtményeivel, szegény akart lenni velük, vállalta a szenvedést, és emberré testesülésével szeretetét kézzelfoghatóan is bizonyította: ez valami hallatlan dolog.

Hans Urs von Balthasar

Társulatunk vezetősége és Füzetünk szerkesztő bizottsága minden Olvasónknak, Tagtársunknak és Jótevőnknek Istentől megáldott, boldog Karácsonyt kíván!

Székely István

Biblikus folyóiratok szemléje

A *Biblica* 1/2002. számában André Wénin bemutatja, hogy *József történetének elbeszélése* (Ter 37-50) a benne szereplő idők hosszúságának ügyes érzékeltetésével hogyan ábrázolja meggyőzően a Jákob családján belüli többszörösen elromlott kapcsolatok teljes gyógyulását. – Wolfgang Fenske a *különböző szentírási szövegek* (Ó- és Újszövetség, héber és görög, aktualizált változatok) *teológiai érvényességével* foglalkozik. Példaként abból indul ki, hogy Csel 2,27-28 és Csel 13,35 a 16.zsoltár görög szövegét idézi, de Péter beszédében Lukács nyilvánvalóan héber forrást használt (2,29-ben szerepel a sir). Úgy foglal állást (és ezt tézisekben is részletezi), hogy a különböző szerzők eltérő körülmények között leírt Isten-tapasztalatai gazdagíthatják az olvasók hitét (teológiai pluralizmus). Az Ó-és Újszövetség között a krisztológiában van lényeges teológiai eltérés. – *Péter apostol nagy pünkösdi beszédének* fő gondolatai jól követhetők Csel 2. fejezetében. John F. Kilgallen azt vizsgálja, mi lehetett az, amit Péter még »számos egyéb szóval« (Csel 2,40) magyarázott: bizonyította, hogy Jézus Dávid fia, valamint hogy a 110.zsoltár a Messiásról szól; magyarázatra szorult a 33. vers tartalma is. Ezek szükségesek voltak a beszéd meggyőző erejéhez, de a Csel szövegéből kimaradhattak, hiszen Teofil és a többi olvasók ismerik a Lukács-evangéliumot. – Robert L. Mowery felhívja a figyelmet arra, hogy a *Máté-evangélium* három helyen használja, mégpedig az Újszövetségben egyedülálló alakban (névelők nélkül, a birtokost előrehelyező szórenddel) az »Isten Fia« megnevezést, pontosan ugyanúgy, ahogyan azt a megírásakor pénzekben, nyilvános feliraton, főleg a keleti provinciákban egyes császárokra vonatkozólag mindenki olvashatta. Az azonos – talán a keresztény közösségekben elterjedt – forma élesen jelezte a lényeges különbséget Jézus és a római császárok között.

Ugyanennek a folyóiratnak a következő számában Jean-Noël Aletti (2Kor 6,16-18 és Róm 9,25-26 részletes elemzésével) bírálja azt a felfogást, hogy *Szent Pál az Egyháznak Isten népeként* (tehát az ígéretek, a szövetség és az Izraellel való kapcsolat folytatójaként) *való szemléletétől* később eltért: a szerző szerint ez a meghatározás csak kiegészült a Krisztus Teste szemlélet és az univerzális küldetés irányá-

ban. – Tobias Nicklas *Jn 3,22-43 példáján* azt mutatja be, hogy a bibliai elbeszélés *folytonossági törései, a gondolatmenet megszakításai* (függetlenül ezek szövegtörténeti okaitól) az olvasót milyen *gondolkodásra, szövegértésére készítik* s ezzel teljesebb megértéshez segítik. Néhány példa: a választott szövegben háttérként lebeg Keresztelő János halála, s ez döntő súlyt ad szavainak (ugyanakkor kiegészítve a róla addig festett képet); sokszorosan kitűnik Jézus mérhetetlenül nagyobb volta; 4,2 relativizálja a jánosi keresztiséget, s a finom korekció egyúttal növeli az evangélium olvasójának bizalmát; a »völegény« hasonlatnál gondolhatunk a kánai menyegzőre és Jézusnak az Egyházzal való kapcsolatára is. – Giancarlo Biguzzi *a Jelenések könyve zárószakaszát (22,6-21) magyarázza*, főként a címzett egyházak helyzetére és életére vonatkozó összefüggések feltárásával. Az epilógus közepén olvashatjuk Jézus üzenetét a gonoszoknak (11a-b.15) és az igazaknak (11c-d.14). A 18.-19. versben szereplő súlyos ítélet és fenyítés a hamis prófétákat illeti (elsősorban »Jezabel asszonyt«: 2,20). A többi egyházak hibáira – amelyek prófétáit testvéreinek tekinti (19,10 és 22,6.9.16) – a könyv 2.-3. fejezetében is inkább buzdítások formájában figyelmeztet (ld. 2,14-15 is!). Néhány váratlan prófétai közbeszólás és »Amen« válasz – mint az előző fejezetekben is – a közösségi összejöveteleknek azt a lefolyását tükrözi (János látomásában), amely az 1 Kor 11 és 14-ből ismeretes. – Joseph A. Fitzmeyer S.J. azt vizsgálja, milyen elemekkel bővült a zsidó hagyományban *Izsák feláldozásának története*. A Bibliával összehasonlítja a Jubileumok könyvének, majd egy töredékes kumráni iratnak (4Q225, ú.n. Pszeudo-Jubileumok) megfelelő szövegrészeit. Ezekben szerepel egy túlvilági lény, Masztemah (=ellenszegülés) Fejedelem, aki javasolja Ábrahám megkísértését; a második iratban (későbbi targumok alapján kiegészítve) Izsák kéri saját szoros megkötözését. A szerző itt bírálja Vermes Géza 1961-ben írt tanulmányát, aki ebből Izsák áldozatának engesztelő értékére következtet. Ez a gondolat jóval később valóban megjelenik a rabbinikus hagyományban (pl. targumokban). – Thomas Staubli a szokásostól eltérő magyarázatot fűz *a Lev 14,4-7-ben leírt, madarakkal végzett szertartáshoz*, amely a leprából való gyógyulás után a társadalomba való visszatérést ünnepli. – Georg Braulik OSB *MTörv 4,1-40* részletes vizsgálatával Mózes intelmeinek fő tartalmát, meggyőző érvelését és ünnepélyességét mutatja be. – Thija Booij *a 133. zsoltárt* úgy értelmezi, hogy az hittestvéreknek Jeruzsálemben átélt ünnepi

együttlétét dicséri: élénk idézi a főpapot, a Hermon harmata pedig Jahve áldását jeképezi.

A **Bibliche Zeitschrift** 1/2002. száma közli Karin Schöpflin írását, amely számos példával mutatja be a *másál* (*hasonlat*) Ószövetségben való sok megjelenési formáját. – Therese Hansberger felhívja a figyelmet arra, hogy *Mózes öt könyve és a Zsoltárok (Dávid öt könyve)* a rabbik felfogása szerint (MTeh 1) *szorosan összetartozik*, amint ezt Zsolt 1 is mutatja. A két írás egymást magyarázza, s azokat egymással való kapcsolatukban kell hallgatnunk, olvasnunk, imádkoznunk. – Martin Stowasser tanulmánya rámutat a *Mk 9,33-50-ben* szereplő történetek és mondások *közös tartalmára*: milyen legyen kapcsolatunk a saját közösségünkön kívüli Krisztus-hívőkkel. – Jörg Frey a Berliini Egyiptomi Múzeum által 35 éve vásárolt, de alaposabban csak kb. 10 éve vizsgált *kopt-nyelvű ú.n. »berlini evangéliumtöredékekkel«* foglalkozik. Az eredeti kódexből a 97. és 114. lapszám között 8 teljes oldal és 29 kis töredék áll rendelkezésre. Görögből fordították, a kézirat 4.-7. századi lehet. Műfaja történet szerű. Szerzője biztosan használta a Máté- és a János-evangéliumot, ugyanakkor más szövegrészek szóbeli továbbadásból származhatnak. Sem a Krisztus megnevezés, sem a Jézus név nem fordul elő, de a Megváltó, az Úr és a Fiú többször is. A helyenként olvasható »Amen« a könyv liturgikus használatából ered. Szerepel Jézus beszéde a szinte élőlényként megszólított kereszt-höz és a tanítványok két látomása. Ezek egyikében Jézus imádkozik, részben a Getszemáni-kertbelihez hasonló szavakkal; örömmel vállalja a szenvedést, de fájlalja, hogy ezt Izrael népe okozza. Ennek kapcsán a cikk szerzője kitér Jézus imája »befogadásának történetére« (beleértve pl. Jn 12,27-28 és Zsid 5,7-8 szövegét is). Véleménye szerint az Újszövetség teljesebb megértését segítheti a berlini töredékhez hasonló, részben eltorzult szövegek megismerése is. – Wilfried Warning szerint a Lev 11-ben egyes szavak (pl. föld, Egyiptom, a rágást és kihozást is jelentő ige) ismétlődő (pl. 7-szeri, 12-szeri) szabályszerű előfordulása ennek a fejezetnek és az egész *Lev 11-26-nak a kivonulás eseményével és Jahve istenségével való szoros összefüggését* jelzi. – Marc Groote tanulmánya *az újszövetségi apokaliptikát keresztény prófétai műfajként* jellemzi, amelyben a szerző a saját nevében, de Isten megbízásából szól, hogy reményt adjon a keresztényeknek. A Jelenések könyvében a római császárkultusz és az üldöztetés (13. és 17. fejezet) csak példázza a világtörténelmet.

Ugyanennek a folyóiratnak 2/2002. számában Christoph Gregor Müller arra hívja fel a figyelmet, hogy milyen fontosságot tulajdonít a Szentírás (főleg az Újszövetség), de ugyanakkor több görög és római író és költő is *a nyelv megfélékezésének*. – Theo K. Heckel arra keres választ, hogy *Márk használta-e Pál leveleit és teológiai gondolatait*. Olyan szavakat, kifejezésmódokat keresett a Márk-evangéliumban és a biztosan Szent Pál által írt levelekben, amelyeket Jézus feltehetőleg nem használt, és amelyek teológiai szerepe a két szerző iratában hasonló. Ilyennek találta, hogy a feltámadt Krisztust mindkét szerző teológiájában *a keresztfeszítés* minősíti. Pál leveleinek ismeretét valószínűsíti az *evangélium* szó használata is. (Gondoljunk arra is, hogy az ókori teológusok a használt szavakat, kifejezéseket igen fontosnak tekintették.) Több más olyan hasonlóság is van, ahol Márk szövege – a többi evangéliumtól eltérően – Páléhoz közelálló (pl. a válás radikális tiltalma), de ez gyenge érv, hiszen mindkét szerző meríthetett közvetlenül Jézus szavait őrző forrásból. – Beate Ego példákön mutatja be, hogy az egyes *zsoltárokon* belül, sőt a Zsoltárok könyvén sorrendben végighaladva miként tárul fel egyre jobban *Isten szabadító tetteinek* újjáteremtő hatása és az *egész világnak* (beleértve az ellenséges elemeket is) *a Teremtőt dicsőítő himnusza*. – Ruth Scoralick megállapítja, hogy gyakran úgy képzeljük: a jószágos Isten mindent elnéz. Megütközünk *a 135. és 136. zsoltárban* megénekelt kemény ítéletein, pedig azok magunkba-nézésre is intenek: *nem estünk-e hasonló bűnökbe*, mint Egyiptom, vagy az izraelitákkal szembeszálló királyok.

A *Vetus Testamentum* 2/2002. számában Peter R. Bedford Ezdrás és Nehemiás könyve alapján arra hívja fel a figyelmet, hogy *a Júdeába visszatért zsidók* a Kr.e. 4.század folyamán is *szoros kapcsolatban álltak a Babilonban maradtakkal*, sőt azoktól függő viszonyban voltak. Ennek jelei Eszter könyvében és Dán 1-6-ban is felfedezhetők. – Ze'ev B. Begin új módon értelmezi az ú.n. *4.számú lákisi osztrakont*, amely így teljes összhangban van Jer 34,7 szövegével. – M. Goulder Iz 52,13-55,13 szövegét összefüggő könyvrészként olvassa, és ebben *a Szenvedő Szolga éneke Joachin történetéről szól* (v.ö. 2 Kir 24-25); az 5 versszakból álló történet elejét és végét Jahve mondja el. A szerző ezt nem kapcsolja a Szolga első 3 énekéhez. – Joseph M. Henderson *Jeremiás könyvének 2-20. fejezetét* úgy értelmezi, hogy az drámai párbeszéd Jahve és a próféta között. Jeremiás panaszos kiáltásai (pl. 8,23) a Sirmakhoz hasonlítanak; Jahve kemény haragjának érzékeltetésétől a próféta talán azt reméli, hogy így inkább leesdi irlalmát (ld.

10,24). – K. Lowson Younger, Jr. kimutatja, hogy egy Askelonban és egy Calahban talált felirat *asszir királyi neveit tévesen minősítették Jahvéra utalónak*; a nevek tökéletlen átírása gyakori hiba volt. – Paul R. Noble bemutatja, hogy *Ter 38* számos finom emlékeztető *utalást tartalmaz Jákob és József történetére*, amelyek mindhárom történet jobb megértését segítik. Ugyanakkor a szerző óv ilyen összefüggések felületes belemagyarázásától. – Stefan Paas *Ámosz könyvének tartalmi és formai összefüggéseit* mutatja be. A himnuszok (4,13; 5,8, valamint 9,5-6) közé iktatott látomások során Ámosz eleinte közbenjár a népért, később már csak közvetíti Isten ítéletét. Az elején a fenyegető – elhárított – veszélyek inkább természeti csapások, a végén ígértek Isten büntetései. A két utolsó látomás között Ámosz »életrajzi adatait« olvashatjuk a prófétai szó isteni eredetének igazolására. – Michael M. Homan szerint – a sörkésztés egyik ősi módja alapján – *Préd 11,1-2* olyan biztatásként is értelmezhető, hogy nehéz időkben készítsünk és mások társaságában igyunk egy kevés sört (hasonlóan a 9,7-ben javasolt boriváshoz).

Ugyanennek a folyóiratnak 3/2002. számában Victor Avigdor Hurowitz azt mutatja be, hogy *a 34. zsoltár* (amellett, hogy versei az abc sorrendje szerinti betűkkel kezdődnek), a sorok közepén és végén álló betűkkel többszörös utalást tartalmaz Istenre, és/vagy a zsoltár emberi szerzőjének nevére is. – S.Noah Lee felhívja a figyelmet arra, hogy az Ószövetségben *a földrajzi nevek* eleinte általában névelővel, a későbbi szövegekben a nélkül szerepelnek; az egyes helyneveknél eltérő időben hagyták el a névelőt, de pl. a Jordán folyó esetében az mindvégig megmaradt. – Yigal Levin *a Nimródra vonatkozó Ter 10,8-12* szöveg eredetét vizsgálja. Eszerint a felsorolt Akkád-beli városok alapító uralkodóiról (Szárgonról és unokájáról) elterjedt hagyomány a két ősi királyt összevonta és azonosította a több mint 1600 évvel későbbi II.Szárgon asszir királlyal, aki vadászatairól is híres volt; az akkád Kishnek Kús-sal való azonosítása tévedés. – V.Philips Long vitába száll Lester Grabbe 1997-ben megjelent cikkével, amely szerint *az Ószövetségnek a történelmi eseményekre vonatkozó állításai* néha félrevezetők, pontatlanok, sőt nincs valóságalapjuk. Grabbe cikkéből vett példákon mutatja be, hogy az Ószövetség nincs ellentmondásban más korabeli írások adataival, bár gyakran mást tart fontosnak megírni. – Eric. D. Reymond részletesen vizsgálja Bölcs 1,1-15 költői stílusát: az ebben lévő különféle párhuzamokat, szimmetriákat, sőt a verssorok hosszát is, összevetve *mind a héber, mind a korabeli görög költészet*

formavilágával. Megállapítja, hogy a *Bölcsesség könyvének* szerzője jól ismerte és kiválóan ötvözte mindkettőt. – Seth L. Sanders a babilóni csillagászat és vallás, valamint a mezopotámiai királykoronázás hagyománya alapján arra következtet, hogy *Kiv 34,29-30* a Hóreb-hegyi eseményeket *mintegy Mózes megkoronázásának* tekinti. (Egy midrás is szól Mózes koronázásáról.) Ennek velejárója a »fény-szarvak« viselése. Mindezzel Mózes az apokaliptika nagyjai (pl. Hénok) mellé emelkedik. – Azzan Yadin *Sámson menyegzőjének történetét (Bir 14)* vizsgálva meglepő értelmezést javasol. Abból indul ki, hogy (a szó többi előfordulásait alapul véve) Sámson nem »találós kérdést« tesz fel, hanem a görög – és feltehetőleg a filiszteus – összejövetelek »szkolion« (folytatást kívánó mondás) játékát indítja, s ebben jártasabb, műveltebb Tamnáta polgárainál. A könyv szerkesztője zavart okozott azzal, hogy ezt a szokást nem ismerte, és ide iktatta be Sámson oroszlánölését (6.vers). Az esküvő többi szokásai is görög mintát követnek. Figyelemreméltó újdonság, hogy Sámson eddig az eseményig egyáltalán nem áll szemben, sőt inkább rokonszenvez a filiszteusokkal.

A *Novum Testamentum* 2/2002. számában John S.Kloppenborg Verbin felhívja a figyelmet arra, hogy Iz 5,1-7 a LXX fordításban a hébertől eltérve több olyan kifejezést, körülírást tartalmaz, amelyek a Ptolemaiosz-kori egyiptomi szőlőművelést tükrözik. Ezt a leírást követi a szőlőskertre és a munkásokra vonatkozólag a *Mk 12,1-9-beli példabeszéd* is. A cikk szerzője kétségbe vonja, hogy Jézus (aki valószínűleg arámul vagy héberül beszélt) a példabeszéddel az Izajásban szereplő szőlőskertre is utalni akart, hiszen a példabeszéd szövegében hiányzik a héber Iz 5-tel való közvetlen kapcsolat. – Tobias Nicklas a Lk 6,6-16-ban leírt történet egy olyan szövegváltozatával (a Canterbury Beza kódexében szereplő agrafonnal) foglalkozik, amely *Jézus Lk 6,5-ben tett kijelentését szabadabban értelmezi*: nem csak Jézus, hanem más »emberfia« is tehet jót szombaton. Az egész szövegkörnyezet (Lk 5,33-tól) azt fejt ki, hogy Jézussal valami lényegesen új kezdődött.

Ugyanannak a folyóiratnak 3/2002. számában Stephanie von Döbeler kimutatja, hogy *Mt 18,20 (...ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az én nevemben...)* a zsinagógán belül, de később attól függetlenül is a keresztény identitást fejezi ki. Az erő jele, hogy a közösséghez a legkisebb létszám is elegendő. Az evangélium néhány közeli helyén az Egyházzól van szó (16,18; 18,15-17). – Joop F.M.Smit részletes vizsgálattal igazolja, hogy *1 Kor 1,10-4,21 összetartozó egységet képez* mind szerkezetileg, mind egyes szavak előfordulása, mind a gondo-

lati tartalom tekintetében. Két gondolatsort olvashatunk a bölcsességről, majd két szakasz szól a korintusi közösségben támadt megosztásról. Az 1,18-19-ben ismételten elhangzó igealakok (elvesznek ill. elpusztítom) szótöve (apollümi) a szerző szerint elárulja, hogy Pál főként az Apollóra hivatkozókkal szemben védi saját tekintélyét. A »beszéd bölcsessége« (mind az 1,18-31, mind a 2,6-16 szakaszban) nem a szónoki előadásmódot, hanem az emberi gondolkodásmódot jelenti, szembeállítva Isten erejével (ld. 2,5). Pál ezzel a hosszú, kemény bevezetéssel alapozza meg a levél további súlyos tartalmának elfogadását. – J. Albert Harrill arra hívja fel a figyelmet, hogy Szent Pál *Gal 3,27-ben a megkeresztelkedést* a római családokban ünnepként megült *férfivá avató szertartáshoz* (a »toga virilis« felöltéséhez) *hasonlítja*, és ennek szellemében fejti ki a kereszténnyé-válás lényegét, a felnőttkori szabadság felelős használatát. – Mark Seaborn Hall *a Jelenések könyvének szerkezetét* elemzi abból kiindulva, hogy annak kulcsát a 10,11-11,1-beli felszólítás értelme nyújtja. Eszerint a könyv prófétai része nem egymást követő események (lineáris) sorát tartalmazza (1,19 sem így értendő), hanem két ciklusban szemlélteti ugyanazt a jövőt. Ezek: 4,1-11,18 és 11,1-22,7. Lényeges szerepe van a két ciklust egymásba hurkoltan összekötő 10,1-11,18 szakasznak. A második ciklusnak az elsőre visszautaló 3 fő eleme a templom (11,19-15,4), az oltár (15,5-16,21) és az imádók (17,1-22,7). Jézusnak 1,1-2-ben bejelentett apokalipszise az első ciklusban a hetedik pecséttel tárul fel, s ezt a második ciklusban 3 megnyitás teszi teljessé (11,9: templom; 15,5.: szentély; 19,11: menny). A látóknak az első ciklusban Jézus a fő segítője, a másodikban az »erős angyal«. A szerző elméletének részletes kidolgozása még hiányzik. Javaslatába igyekezett beilleszteni mások korábbi felismeréseit, és kér véleményeket saját elképzeléséről.

A *Zeitschrift für die Alttestamentliche Wissenschaft* 2002. évi 1. számában Hans Rechenmacher tanulmányával *Ter 1,1-3* megértéséhez kíván hozzájárulni. Eszerint az 1.vers pontosabb fordítása: »Amikor Isten hozzákezdett az ég és föld teremtéséhez«...A 2.vers a jelzett időpontban már létezőket említi: a »föld« állapota és a sötétség (megfelelő kifejezések hiányában) létező – de nem Isten által teremtett – életellenes erőkről szól (amelyek eredetéről a Biblia nem beszél); »a vizek felett« érzékelteti Isten mindenek felett-valóságát, Isten Lelke pedig a teremtés aktsaiban majd működő éltető erő. – Konrad Schmid azt magyarázza, hogy *Ter 2-3-ban* »a jó és a rossz tudása« egymástól elválaszthatatlan (ld.2,17 és 3,22): az ember szabad döntésével mind-

kettőt megkapta, a velejáró következményekkel és korlátokkal. A cikk szerint a 3. fejezet voltaképpen a teremtéstörténet folytatása, az ember állapotának magyarázata. A bűnök a későbbiekben szerepelnek (4-11. fejezet), a tőlük való szabadulás igazi lehetősége pedig MTörv 30,6.15-16-ban. (A szerző Ter 3,15 jelentésével nem foglalkozik!) – Gerlinde Baumann bemutatja, hogy *Jer 8-10 az emberi bölcsességet* (amellyel rokonítja a gazdagságot és erősséget is) élesen megkülönbözteti *Isten bölcsességétől* (ld. 9,22-23); az előbbinek egyetlen pozitív megnyilvánulásaként »a hozzáértő sirató asszonyok« szerepelnek (9,16). A prófétalást elhatárolja a bölcseségtől. – Helmut Utzschneider helyteleníti, hogy a próféták szavait általában csak egyetlen (sokszor nem is eléggé ismert) történelmi helyzetre vonatkoztatjuk; bár korukhoz, de nem minden mondatukban arról szólnak. Példaként *Óz 5,8-6,6* szövegét jelenetekre és szereplőkre bontja. A háborúra felhívó jelenetben 2 hang szólal meg (5,8 és 5,9a). A »törzsek összejövétele és Jahve ítélete« az asszír fennhatóság időszakát (nem csak a szír-efraimita háborút) tükrözi 3 megszólalással (5,9b-13b; 5,13c; 5,14-15). A siránkozó istentiszteleten 4 szót különíthetünk el (6,1-3; 6,4; 6,5a; 6,5b-6). A próféta a két ország népét egyetlen nemzetnek tekinti, és *általános történelmi tanúságon alapuló intelmet közvetít*. – Andreas Schneider arra kínál magyarázatot, hogy miért szerepel a rövid *Samgár történet* (Bír 3,31) egyes kéziratokban Sámson története után (Bír 16,31-ben), néhol mindkét helyen; tekintettel van arra, hogy Samgárt Debóra éneke is említi (Bír 5,6).

A **Bibel und Kirche** 3/2002. számában Hermann-Josef Venetz Szent Pál leveleinek rövid utalásaiból és névszerinti bemutatásaiból kiemeli *a nők fontos, nélkülözhetetlen szerepét a keresztény közösségekben*. – Marlis Gielen feltételezi, hogy Szent Pál azért ír az istentiszteleten való megjelenés külsőségeiről (*fedett fő. hajviselet: 1 Kor 11,2-16*), mert Korintusban egyes nők a normálistól eltérő új szokással (pl. rövid haj) akarták hangsúlyozni a Krisztusban való egységet (Gal 3,28). Pál *a férfi és nő sajátosságainak megőrzésével* (Ter 2 alapján) hirdeti az *egyenrangúságot*. A pasztorális levelek (az 1. század vége felé) veszélyesnek tartják a nők szerepét (ld. 2 Tim 3,6-7), ezért korlátozzák (pl. 1 Tim 2,9-15); a szerző szerint ezekkel egyidőben toldották be az 1 Kor 33b-36 szövegrészt (amely ellentétes 1 Kor 11,4-5.13-mal). – Sabine Bieberstein szerint Szent Pál (Gal 1,6-7 szerint is) nem akar elszakadni a Tórát is követő zsidó-keresztényektől. *A Tóra szent* (Róm 7,12), de nem tudjuk követni (Róm 7,14-23), *nem ad erőt a*

hatalom és gazdagság kényszereitől való szabadulásra; ugyanezt panasolja később 4 Ezd (egy apokrif irat) prófétája is. *A szabadulást*, a gyengeségünkben való bátor kitartást *Jézus hozta* (Gal 5,1; 6,2; Róm 7,24-25a). Pál a közösségeiben igyekezett megvalósítani a zsidó- és pogány-keresztények egymásmellett-élését, és maga sem szakadt el a Tórától. – Elsa Tamez szerint Szent Pál felismerte, hogy *a bűn mintegy bekebelezte a törvényt* (»bűnös struktúrák«), törvényesnek mutatja saját hatalmát, tönkretéve leigáztottjait, sőt élvezőit és létrehozóit is (Róm 1,18; 7,12-13.17.21; 6,16; 1,26a)! A szabadulás útja, hogy a Jézus Krisztusban való hit által új emberré válunk (Róm 8,2); *Isten nem csak bocsánatával ajándékoz meg* (Róm 3,21-24), hanem *bevon bennünket a világot igazgató művébe*.

A *Journal of Biblical Literature* 1/2002. számában Harold W. Attridge a *János-evangélium rendkívüli, hajlékony irodalmi formáját* értékeli; az egyedülálló remekmű arra készíti az olvasót, hogy ne a szavakkal törődjön, hanem keresse a találkozást magával az Igével. – Susan Ackerman kimutatja, hogy Izraelben a prófétai és a papi hivatás a férfiaké volt; *nők csak rendkívüli időkben* (a normális rend hiánya vagy megbomlása alkalmával) töltöttek be *prófétai* szerepet. Így Noddja [Neh 6,14], Hulda, Debóra és Mirjám) sőt Cippóra egy ízben – Kiv 4,24-26 szerint – *papot* (Jetrót) *helyettesítő* feladatot. – Serge Frolov cikke azt mutatja be, hogy *2 Sám 1-1 Kir 2* (Dávid királysága) *összefüggően megírt történet*, nem a deuteronomista szerkesztő(k) által forrásokból összeválogatott alkotás. (Néhol nem is tükrözi a deuteronomista mű elveit.) Nincs értelme ennek »rétegei« után kutatni. – Stephen Curkpatrick a *Lk 18,1-8* példabeszéden belüli *diszszonanciát* vizsgálja. A 2-5.vers önálló tanulságot is nyújt, és fő szereplője a kitartó özvegy. Az ezt befoglaló keret fő szereplője a bíró, s az ő viselkedéséből önmagában is adódik a következtetés Isten cselekvésére. Emellett azonban a 8.vers vége az egészet elbizonytalanítja. Emiatt a 18,1-8 szakaszon belül hiányzik a teljes összhang; mindegyik részt a lukácsi közösség körülményeire vonatkoztatva és az egész evangélium egységében kell megérteni. – Martin C. Albl *Jakab levelének a betegekre vonatkozó szemléletét és tanácsait* (5,14-16) értelmezi az egész levél teológiája alapján. A betegség nem csak a testet sújtja, és szerepe van benne a gonosznak is. Gyógyítása közös ügy. A családis segítség és a szertartás nem csak a test javát, hanem a lélek üdvösségét is szolgálja.

Libanon, a Biblia országa

*A Bulletin Dei Verbum 2001/58-59. sz. (7-29.o.)
alapján összeállította: Zsuppán Monika*

Libanont délen a Szentföld, keleten Szíria határolja. Örök hófedte vidék ez, s egyben a füves legelők országa. Patakjai a Jordánt táplálják, cédrusfái a jeruzsálemi Templomot ékesítették. Libanon neve az Ószövetségben 74-szer fordul elő (pl.: *Én 4,11; Óz 14,7; Iz 35,2; 60,13; Jer 18,14; Óz 14,8; Náh 1,4*), városai is gyakran említésre kerülnek (*Zsolt 18,3; 62,3; 1 Kir 17*). Jézus maga is bejárta Tírusz és Szidon vidékét (*Mk 7, 24k*). Libanon „több, mint egy ország”, mondta róla II. János Pál pápa; ennek az országnak rendkívüli hivatása van: a különböző etnikai, nyelvi és vallási kisebbségek együttélésének ad színteret.

Libanon közel 4 millió lakosa - 95%-ban arab, 4%-ban örmény, 1% más etnikai csoportú -16 vallási közösséghez tartozva 60%-ban muzulmán, 40%-ban keresztény és zsidó. Államilag elismert vallási közösségeknek számít **6 egyesült (katolikus) egyház** (*a maronita, a melkita-katolikus, az örmény-katolikus, a szír-katolikus, a kaldeus és a latin egyház*), **6 ortodox és evangélikus egyház** (*a görög-ortodox, az örmény-ortodox, a szír-ortodox, az asszír, a kopt-ortodox, a protestáns egyház*) **4 muzulmán felekezet** (*a siiták, a szunniták, a drúzok, az alaviták*) és **egy zsidó közösség**. A vallási közösségeknek joguk van a kormányzásban híveik számának megfelelő arányban részt venni; ily módon a parlament fele keresztényekből, fele muzulmánokból áll. A politikai kérdés itt gyakran vallási kérdésbe csaphat át, ahogy a legutóbbi libanoni háború (1975-1990) muzulmán és keresztény vallásháborúvá vált, ami aztán a különböző nemzetiségű keresztények szétszakadásához is vezetett. Libanon békéjének előmozdítására II. János Pál pápa egy püspöki szinódust hívott össze Rómában (1995. nov. 25.-dec. 14.), majd röviddel ezután történelmi látogatást tett az országban (1997 máj. 10-11).

A muzulmánok és keresztények közötti nemzeti párbeszéd érdekében megalakult egy Nemzeti Iszlám-Keresztény Bizottság, melyben minden nagy közösség képviselteti magát egy megbízottal. A Bizottság közös álláspontra törekszik politikai, nemzeti kérdésekben, megakadályozva ezzel a felekezeti viszálykodásokat. A tulajdonképpeni vallási párbeszéd a teológiai fakultásokon, valamint több iszlám-keresztény

centrumban kap helyet, ahol is keresztény és muzulmán teológusok egy összehasonlító teológia értelmében előadásokat tartanak.

A Libanonban található keresztény egyházak ökumenikus párbeszédre törekszenek. Néhány kezdeményezés segíti a közeledést és az együttműködést, mint pl.: az évente megtartott imahét a keresztények egységéért, amin minden egyház képviselteti magát.

A libanoni katolikus egyházak

1. A maronita egyház

A maronita egyház a szír nyelvű nagy antióchiai hagyományon alapult. A Kalkedoni Zsinat (451) döntését (Krisztus személyének két természetét) a szír egyház nem fogadta el, így azóta a monofizita² egyházak közé tartozik. Egy részük hűen tartotta magát a kalkedoni szellemhez, ezért őket sokáig *melkitának* is nevezték. A Zsinat utáni szakadásnak kulturális és politikai következményei voltak. A szíreket először a bizánci- majd az iszlám terjeszkedő politika elnyomásba kényszerítette. Számos keresztény áttért a muzulmán hitre, mások száműzetésbe menekültek. A maronita egyház volt az egyetlen, melynek sikerült egy kis politikai függetlenséget biztosítania magának. Nevét egy távoli alapítóról, Maronról – vagy Marunról – kapta, aki Aranyszájú Szent János kortársaként, Antióchia közelében élt remete életet.

A maronita egyházat szír hagyománya miatt üldöztetés érte azzal a szemrehányással, hogy elárulta a keleti keresztény egyházak emancipációját; a szír nyelv miatt Bizánc is nyomás alá helyezte, mely az egységesítésre törekedett. A szír és a bizánci szétszakitottság miatt a maronita egyház több hullámban emigrált Libanonba és letelepedett a hegységekben. A maronita egyházat egyetlen nagyhatalom (*a bizánciak, a mamelukok, az egyiptomiak, az oszmánok*) sem tudta azonban térdre kényszeríteni. A kereszties hadjáratoknak köszönhetően a 11. sz. végén lehetőség nyílt számukra Nyugat felé. A 16. században megalakult a maronita kollégium Rómában; a maronita egyház tudósai segítettek a vatikáni könyvtár felépítésében, számos fontos katedrán oktattak Lisszabontól Bécsig. Az 1736-ban megtartott zsinaton a maronita egyház megpróbálta a Trentói Zsinat egyes határozatait - az egyéni karakter megtartása mellett – átültetni egyházukra. Jelenleg a maronita egyház központja Libanonban található, itt székel a pátriárka is.

² Monofizitáknak azokat nevezzük, aki az alexandriai teológiai iskola felfogását vallják, miszerint Krisztusnak csak isteni természete van.

2. Az antióchiai melkita egyház

A római birodalom öt nagy patriarchátusi székhelyének egyike - Róma, Konstantinápoly, Alexandria és Jeruzsálem mellett - Antióchia, egyben a keleti tartomány fővárosa is volt. Az antióchiai egyházban két hagyomány érvényesült: a görög hagyomány, mely a melkita egyház bölcsőjét alkotta, és a szír hagyomány, mely a függetlenség megőrzésére törekedett a szír nyelv által. A melkita egyház számos háborút és geopolitikai átalakulást élt meg az évszázadok folyamán, a perzsa birodalom terjeszkedésétől a mamelukok bejöveteléig. A 17. században a melkita egyház két részre szakadt: az ortodox és a katolikus ágra. A mai napig két pátriárka székel Damaszkuszban (*Sziriában*). A Rómával egyesült melkita egyház (*vagy más néven melkita görög-katolikus egyház*) felett Róma primátusa gyakorolja a hatalmat, a pátriárka autoritása mellett. Az egyház újraegyesítésére történtek törekvések, mint ahogy IV. Maxim pátriárka, - aki a II. Vatikáni Zsinaton nagy szerepet játszott a keleti egyházak képviselőjében - hajlandó lett volna lemondani a patriarchátusról az ortodox pátriárka javára.

A melkita katolikusok száma körülbelül egy millióra tehető, 250.000-en élnek Libanonban, 150.000-en Sziriában, 100.000-en más közel-keleti országban, a többiek diaszporákban. A legjobban szervezett diaszpora közösség Bostonban (USA-ban) található.

3. A szír egyház

A szír egyház olyan ősi tekinthető, mint maga az evangélium. Jézus maga is arámul beszélt, melyből később a szír nyelv kialakult. A szír egyház bölcsője Edessza városa, ahol számos iskola és kolostor működött. A szír egyház, elutasítva a kalkedoni zsinat határozatát, megválasztotta Jákob pátriárkát, aki megalapította az egyházat, melyet jakobita egyháznak neveztek el róla. Az ortodox egyház patriarchátusa Damaszkuszban található. A szír-katolikus egyház a 17. században csatlakozott Rómához, pátriárkája Libanonban él.

4. Az örmény egyház

Egyes nézetek szerint Örményország határai megfelelnek az Éden kertnek; az Ararát hegy ismert Noé bárkájáról. Az Újszövetség az országot nem említi, létezik azonban egy örmény apokrif Gyermekség-evangélium. A keresztény hagyomány szerint Tádé és Bertalan apostol hirdette itt az evangéliumot az első században. Örményország volt az első, amely 301-ben hivatalosan is felvette a keresztény vallást. Felvi-

rágzott az egyházi élet, kolostorok és egyházmegyék alakultak. Az örmény egyház elfogadta az első három ökumenikus zsinat határozatait; Kalkedont azért utasította el, mert a perzsákkal folytatott harca miatt nem tudott azon részt venni. Elismeri Krisztus istenségét és emberségét, és ezért jogtalanul nevezik monofizitának. A zsinatot követő félreértések odavezettek, hogy az egyház szakított mind a bizánci, mind a latin egyházzal. Egyes örmény közösségek felvették azonban a kapcsolatot Bizánccal és megalakult az örmény-katolikus egyház. Az örmények áldozatul estek az 1915-ös nagy méészárlásnak, és az I. világháború óta nem élnek Törökországban. Az örmény egyház ma Örményországban és a diaszporákban él; a lakosság száma kb. 6 millióra tehető, melynek 10%-a örmény-katolikus.

5. A káld egyház

A mezopotámiai egyházat Szent Tamás apostolra vezetik vissza; saját liturgiájukat az arám nyelvű liturgiából vezették le. A káld (kaldeus) egyház elnevezés a Firenzei Zsinaton (1445) IV. Jenő pápától származik, amikor is a ciprusi nesztoriánus egyház Rómával egyesült.

A IV. században a Nyugat-Római birodalom véresen csapott le az új hit követőire, amit egy 40 éves (338-378) üldöztetés követett. A szerzetesség azonban egyre növekedett, és az 5.-7. századra elérte virágkorát.

A tudományos élet központjai a kolostoriskolák voltak, melyek közül két város vált igazán jelentőssé: Niszibisz és Edessza. Az egyház erősödött, és szép lassan függetlenné vált Antióchiától.

A Nyugat-Római kereszténység felvétele új helyzetet teremtett. A szakadás Kelet és Nyugat között már az 431-es Efézusi Zsinaton elkezdődött és Kalkedonban folytatódott. A keleti egyház nesztoriánussá vált, amit akkor perzsa egyháznak is neveztek, elkülönülve ezzel Bizánctól. Az egyház a 8. sz.-ban Nagy Timóteusnak köszönhetően (780-823) jelentősen elterjedt, és az evangelizálás folytatódott a 13. századig. A 14. században, az általános keresztény-üldözésnek köszönhetően, a keleti egyház a kurd és a perzsa hegyek közé húzódott vissza. 1552-ben a kaldeus egyház katolikus hitre tért, és III. Gyula pápa Yuhanna Sulaqa apátot nevezte ki püspöknek és kaldeus pátriárkának. Rómával a kapcsolat nem volt mindig felhőtlen, de 1830 óta a Róma által elismert pátriárka-család áll a kaldeus egyház élén.

6. A latin egyház

A latin egyház a 4. századtól már jelen volt a Szentföldön; két fontos központnak az Olajfák hegye és Betlehem számított. A zarándokok között találjuk Nagy Konstantin császár édesanyját, Szent Ilonát is.

Az 1054-es egyházszakadás és Jeruzsálem visszafoglalása (1099) után a latin patriarchátus megalapítása Jeruzsálemben az egyház életjelének számított. A lovagrendek: a templomosok, a johanniták és a német rend ekkor kezdték meg itt működésüket. A várost ért támadások miatt 1291-ig a latin patriarchátus száműzetésbe kényszerült, majd 1291-1847-között a pátriárka székhelye Jeruzsálemben volt, de üresen állt. Több évszázadon keresztül egyedül a ferencesek képviselték a katolikus hitet a Szentföldön. 1342-ben VI. Kelemen pápa a "*Gratias agimus*" bullában biztosította a ferences rendet, hogy ők az egyedüli felelősei a szent helyeknek és az itt folyó lelki életnek. 1847-ben IX. Piusz pápa "*Nulla celebrior*" kezdetű apostoli levelében újra visszaállította a latin patriarchátust, melynek köszönhetően számos rend és kongregáció érkezett Nyugatról. Ma 31 férfi és 72 női rend látja el a szent helyeken a feladatokat.

Az Úr Jézus a legnagyobb egyszerűségben és szegénységben lépett a világba. Tudta, hogy hol vannak a márványpaloták és porfűr--oszlopok; - de lemondott róluk, és megelégedett egy istállóval. Tudta, hogy hol pihen a hegyek gyomrában az arany és a gyémánt; látta, hol vannak elrejtve a tenger mélyén a kagylók gyöngyei; - de lemondott róluk, bölcsőjét nem rakatta ki velük, hanem megelégedett egyszerű jászóval.

Ő, aki ruhazza a mezei liliomokat, és gyönyörűséges májusi palástba öltözteti a földet, lemondott mindenről, és megelégedett egy kis szalmával.

Egy dolgot azonban nem akart nélkülözni, egy földi élvezetről nem mondott le: a muzsikáról, a szép énekről.

A betlemi puszták felől gyönyörű éneket hozott a szél; a kis Jézus bölcsődalát angyalok énekeltek: "Dicsőség a magasságban Istennek, és a földön békesség a jóakarató embereknek!"

Werner Alajos

A meghíusult politikai teológia – a Megváltó születése (Lk 2.f.)

Részlet Helmut Merklein, Die Kindheitsgeschichten der Evangelien (Welt und Umwelt der Bibel, 1997 Quartal 4., 27. old.) című írásából.

Fordította: Zsuppán Monika

A „karácsonyi történet”, Jézus születésének elbeszélése az evangéliumok egyik legismertebb szövege. A történet Augustus császárral és szíriai helytartójával, Kvirínusszal, kezdődik (2,1k) Lukács, a történetíró jut szóhoz, (v.ö.1,1-4), még ha fel is kell tételeznünk róla, hogy az időhorizontok eltolódásának esett áldozatul, amennyiben az említett népszámlálás csak Kr. u. 6-ban volt. Az evangélium teológiai mondanivalója ettől még érintetlen marad. Jézus története összekapcsolódik a világ történetével, ami Jézus egyetemes jelentőségét emeli ki.

Augustus említése azt a magas állampolitikai teológiát idézi fel, amely a római birodalom minden lakója számára ismert volt. A döntő vezérszó, a „*pax romana*” olyan taktikát jelölt, amely békében tartotta a népeket, miközben leigázta őket. Ez ellen az ideológia ellen lázadtak fel a zsidó zelóták, éppen akkor, amikor a Lukács által említett népszámlálás történt. Róma politikai teológiája egy teljesen más természetű politikai teológia területére is eljutott: Palesztínba, ahol sok zsidó azon fáradozott, hogy az első parancsot fegyveres erőszakkal juttassa érvényre.

A születéstörténet egészen más: semmilyen politikai stratégiát nem tartalmaz. Az itt szereplő uralkodó nem gyakorol politikai hatalmat; nem Rómából, a hatalom központjából nyújtja ki a kezét a világ felé, és ezt nem tekinti saját tulajdonának, mint Augustus. A világ uralkodója, akit a születéstörténet leír, Betlehem falujában, egy jászolban fekszik. Az ő hatalma egy gyermek erőszakmentessége. Ez is politikai teológia – vagy sokkal inkább: a politikai teológiák meghíusítása.

Az elbeszélés nem hagy kétséget afelől, hogy ez az újszülött: a Messiás. Az jászolhoz siető pásztorok nem idillikus mellékszereplők, hanem – Betlehemmel, a történések színhelyével együtt – Dávidra emlékeztetnek, Izrael legnagyobb pásztorára, aki birkapásztorból király lett (1 Sám 16,1-13). Így jelenik meg a Messiás Király, a végidőre ígért „Megváltó”. Ezzel a címmel (Szótér) ünnepeltették ugyanis magukat a hellenista-római uralkodók – a jólét és a béke hozóiként. Annak a békének azonban, amit az angyalok Betlehem mezején hirdetnek, semmi köze nincs a „*pax romana*”-hoz, hiszen ez nem az elnyomás által válsól meg, hanem a „jóakarát emberei”-nél talál otthonra (2,14). Ők azok, akik Jézusnak, a Megváltónak, nyomán az elveszettet keresik és a szegények felé fordulnak.

Hogy az erőszakmentességnek ezt a békeprogramját nem fogadja el mindenki, azt a jászolban lévő kisdéd sorsa mutatja. A kereszt jele már a jászolban ott rejlik, amint ezt a középkor képein gyakran ábrázolták.

OLVASÓINK KÉRDEZIK

Az első kérdésre Puskás Attila teológiai professzor, a másodikra Székely János spirituális, docens válaszol.

 Kérdés: Jézus megkísértéséhez (Mt 4,1-11) az 1973. évi katolikus szentírásfordítás a következő megjegyzést fűzi: »A sátán megkísértette Jézust; ez a kísértés azonban csak külső lehetett, legfeljebb meg lehet engedni a képzelet által történő kísértést.« Mit jelent ez?

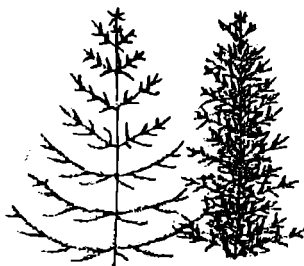
Válasz: A pusztai kísértés-elbeszélés Jézus valóságos élményét fogalmazza meg, - természetesen az egyes evangélisták teológiájának megfelelő hangsúlyokkal - melyet nyilvános működése elején élt át, s melyről minden bizonnyal később beszélt övéinek. A „külső” vagy legfeljebb „képzeltbeli kísértés”-ről szóló megjegyzés alatt valószínűleg azt kell értenünk, hogy míg a mi esetünkben a kísértés forrása lehet saját rosszra hajló természetünk kívánsága (vö. concupiscentia), ami mintegy „belső”, azaz belülről jövő kísértés, addig Jézus esetében, mivel ő mentes a rosszra hajló, bűnös kívánságoktól, nem lehet szó belülről, hanem csak kívülről érkező kísértésekről. Az evangéliumok e „külső” kísértés forrását is megjelölik a sátán illetve az ördög személyében.

 Kérdés: Újabban katolikusoktól is hallunk olyan véleményt, hogy nincs pokol, vagy ha van is, senki nem jut oda. Ez vajon a Szentírás értelmezésének milyen elemeivel támasztható alá?

Válasz: A poklot nem kívülről ránk mért büntetésként kell felfognunk, hanem olyan létállapotként, amelyet az ember a saját bűnei által teremt magának. Vagyis a pokol nem egy olyan 'kínzókamra', amit Isten megteremtett, és majd bizonyos embereket oda küld. Nem egy Isten által megalkotott önállóan létező valóság, hiszen Isten semmi rosszat sem teremt. A poklot az ember teremti meg saját magának, saját magunk választjuk. Az a 'pokoli' létállapot, amikor az ember már képtelenné vált a szeretetre, amikor az együtti-levés a számára kín, s mivel az ember lénye gyökerében a szeretetre van teremtve, ez az állapot a legnagyobb fájdalmat jelenti számára.

Ezt a pokoli létállapotot a Szentírás hasonlatokkal írja le, amelyek vagy a kitzasztottságra, a mennyei boldog közösségből való kirekedésre utalnak (Mt 25,1-13; Lk 14,16-24), vagy pedig ennek az állapotnak a

fájdalmas voltára (tűz, sírás és fogcsikorgatás, sötétség: Mt 13,42; 8,12; 22,13, stb.). A Szentírás tehát hangsúlyozza, hogy a pokol reális lehetőség az ember számára. Ha az ember szabad akaratát komolyan vesszük, ez azt jelenti, hogy képes Istennek végérvényes nemet is mondani, és ezáltal a poklot választani. Ha a pokol reális lehetőségét tagadnánk, akkor azt állítanánk, hogy Isten végül is mindenkit oda kényszerít majd a maga országába, az üdvözültek közösségébe. Ezt az ún. apokatasztaszisz tant az egyház hivatalosan is elítélte a II. Konstaninápolyi zsinaton (Kr. u. 553; DS 411).

Egyesek szerint a Szentírás egyszerűen átveszi a környező népek elképzeléseit az alvilágról, ezek tehát olyan jelképes kifejezések, amelyeknek nem szabad valóság tartalmat tulajdonítani. Ezzel szemben fontos világosan látni azt, hogy a Biblia gyökeresen új módon beszél az ember halál utáni sorsáról. Egyrészt a halottak feltámadásáról beszél, nem valamiféle csökkent értékű árnyék-létről, másrészt az ember halál utáni sorsát erkölcsi döntéseitől teszi függővé. Vagyis a Biblia nem egyszerűen átvesz egy korabeli vallási elképzelést, hanem a kinyilatkoztatás fényében gyökeresen újrafogalmazza azt. Ezért, bár a jelképek (tűz, külső sötétség, stb.) nem szó szerint veendőek, maga a pokol lehetőségének állítása a kinyilatkoztatás elidegeníthetetlen részét képezi.

Ugyanakkor a Szentírás arról is beszél, hogy "Isten minden embert üdvözíteni akar" (1 Tim 2,4), Krisztus "nem azért jött, hogy elítélje a világot, hanem, hogy üdvözüljön általa a világ" (Jn 3,17), és végül "Isten lesz minden mindenben" (1Kor 15,28). Ezek miatt a szentírási állítások miatt sok teológus (pl. Hans Urs von Balthasar) úgy véli, hogy szabad, sőt kell is reménykednünk abban, hogy végül minden ember üdvözülni fog. Vagyis, bár a pokol reális lehetőség az ember számára, mégsem kerül ebbe az állapotba senki. Ezek a teológusok reményről beszélnek, nem biztos előrejelzésről. Nem szabad, hogy ez a remény kiüresítse a pokol lehetőségének állítását, és ezzel együtt a földi lét komolyságának tudatát. Nem szabad, hogy megszüntesse azt a meggyőződést, hogy az életünket végérvényesen el is ronthatjuk. Ez a remény magába zárja az üdvösségre irányuló jóakaratot. Ez a remény nyilvánul meg abban a tényben is, hogy az egyház sok emberről állítja név szerint is, hogy üdvözült, de egyetlen egy konkrét emberről sem mondja ki azt, hogy elkárhozott.

TÁRSULATUNK ÉLETÉBŐL

A **Szentírás Alapítvány**, amelyet Társulatunk hozott létre a biblia-apostolság támogatására, közhasznú szervezet, így támogatóinknak lehetőségük van arra, hogy a Szentírás Alapítvány (1066 Bp. Teréz krt. 28.) számára küldött adományok 30 %-át az adójukból levonják (a törvényben meghatározott korlátig). Ehhez közölniük kell velünk adószámukat is (kérjük, írják ezt az Alapítvány befizetési csekkjének Közlemény rovatába). Igazolást a befizetésről csak 1000 Ft-tól küldünk. (Köszönjük megértésüket.) *Kérjük mindazokat, akik a jelzett adókezezményt nem kívánják igénybevenni, adományaikat minden esetben a Szent Jeromos Bibliatársulat csekkjére fizessék be.*

A Szentírás Alapítvány a fentiek értelmében fogadhatja a Jótévedőink által felajánlott (második) 1%-ot is. Az Alapítvány adószáma: 19639886-1-42.

A Szentírás Alapítvány az illetékes hatóságtól 2002. okt. 21-én megkapta a jótévedőink 2001-es évre befizetett adójának a Szentírás Alapítvány támogatására felajánlott 1 %-át, összesen **142.139 Ft**-ot. Az összeggel az Alapítvány a most készülő **cigány (lovári) nyelvű Biblia fordításának költségeihez** járult hozzá.

A támogatásért hálás köszönetet mondunk!

A budapesti Jeromos esték keretében október 9-én **Lányi Béla** SVD testvér a Belorussziában végzett 7 évi munkája alapján az ottani katolikusok életéről, buzgó vallásosságáról, példás hitbéli képzéséről, templomépítéseiről tartott érdekes, vetített képekkel is szemléltetett előadást. November 13-án **Thorday Attila** professzor, Társulatunk helyettes ügyvezető elnöke vetítettképes előadást tartott a Katolikus Bibliaszövetség libanoni, VI.Kongresszusáról, a Biblia-apostolság ott megismert világhelyzetéről, és Libanonról, az ősi kultúra országáról, ahol ma sok vallás él együtt példás békében. – A jövőben változatlanul minden hónap második szerdáján 18 órakor a Bibliaközpontban (Budapest VI., Teréz krt.28. I.em.6-7.) lesz Jeromos-est. **Január 8-án Soltész János** teológiai professzor »Egészség, betegség és fogyatékoság a Bibliában« címmel, **február 12-én Biró László püspök**, rektor

»Egy felejthetetlen egyiptomi kirándulás« címmel, március 12-én *Xeravits Géza* teológiai professzor »Kumrán Messiás-képe« címmel, április 9-én *Vértesaljai László S.J.* helyettes tartományfőnök »Mindenkinek mindene letter, hogy mindenkit megmentsek (1 Kor 9,19-23). Hűség és alkalmazkodás« címmel tart előadást. Szeretettel várjuk tagtársainkat és más érdeklődőket.

Devecserben Mőd Miklós plébános szervezése nyomán 2002. dec. 7-én nagyszabású ünnepi program keretében emléktáblát állítottak a nagy tehetségű, de sok kudarcot vallott devecseri születésű első katolikus bibliafordító jezsuitának, *Szántó Arator Istvánnak*. Egy másik domborművel Gárdonyi Géza "Fel nagy örömrre" karácsonyi énekét örökítették meg, amelyet 120 éve írt Devecserben.

A szép ünnepet megelőzően nov. 23-án este és 24-én délelőtt Nemeshegyi Péter SJ atya, november 26.-án délután Gyürki László kanonok plébános tartott előadást a devecseri templomban. A lelkieken túl betlehemi készítő és biblikus rajzversennyel is készültek az ünnepségre, amelyen Biblia-kiállítás és -vásár, valamint rajzkiállítás és Gárdonyi-tanterem is látható volt. Az ünnepi szentmisét Dr. Márfi Gyula érsek celebrálta, közreműködött az Ajkai Bányászklub.

Vácott december 7-én rendezett biblikus napot Dr. Varga Lajos c. apát, Társulatunk koordinátora és Bánó Györgyi munkatársunk. Az előadásokat és foglalkozásokat Varga Lajos, Kocsis Imre, Vágvölgyi Éva és Tarjányi Béla tartották. ill. vezették. A Biblia ünnepnapja Keszthelyi Ferenc megyéspüspök szentmiséjével zárult.

www.katolikus.hu

Tagságunk egy kis csoportja minden második héten pénteken du. 5-6-ig a Bibliaközpontban **imaórát** tart, hogy Isten áldását kiesdje munkánkhoz, és imáiba foglalja minden egyes társulati Tagunk, Jótévőnk és Olvasónk személyes problémáit, gondjait. Kérjük, a távolból is kapcsolódjanak be ebbe a közös imába.

A szentségimádások időpontja és az elmélkedések témája 2002 decemberétől 2003 ápriliáig: dec. 20.: Zsolt 24,7-10; 2003. jan. 3.: Zsolt 97,1-6; jan. 17.: Zsolt 50,1-3; jan. 31.: Zsolt 134,1-3. febr. 14.: Zsolt 116,5-6; febr. 28.: Zsolt 119,10-16; márc. 14.: Zsolt 119,169-176; márc. 28.: Zsolt 79,8-9; ápr. 11.: Zsolt 6,3-5; ápr. 25.: Zsolt 96,8-13.

SZERETETTEL AJÁNLJUK KIADVÁNYAINKAT:

Ó- és ÚJSZÖVETSÉGI SZENTÍRÁS (Káldi-Neovulgáta). Ára 2400 Ft.

ÚJSZÖVETSÉG és ZSOLTÁROK (Káldi-Neovulgáta). Ára: 1400 Ft.

*Plébániák, hitoktatók, egyházi közösségek a Bibliaközpontban
30% ill. 25 % kedvezménnyel hozzájuthatnak:*

Szentírás: 1680 Ft, Újszövetség és Zsoltárok: 1050 Ft.

JEROMOS BIBLIAKOMMENTÁR

1. kötet: Az Ószövetség könyveinek magyarázata.

2. kötet: Az Újszövetség könyveinek magyarázata.

3. kötet: Bibliai tanulmányok.

Megjelenés: 2002. dec.-2003. március.

A három kötetes mű ára: 19.000 Ft

BIBLIKUS ÍRÁSOK sorozatunk:

SZENTÍRÁSMAGYARÁZAT AZ EGYHÁZBAN, BIR 1. Ára: 480 Ft.

Mócsy Imre S.J., **MI A BIBLIA? BIR 2.** Ára: 420 Ft.

Tarjányi Béla, **BIBLIKUS TEOLÓGIA – Tanulmányok, BIR 3.**

Ára: 560 Ft.

Gyürki László, **A BIBLIA FÖLDJE – MAGYAR SZENTÍRÁS-
FORDÍTÁSOK, BIR 4.** Ára: 420 Ft.

Mócsy Imre, **AZ EVANGÉLIUMOK HITELESSÉGE, BIR 5.** Ára: 640 Ft.

E g y é b: **BIBLIATUDOMÁNY CD** (Káldi-Neovulgáta Biblia,
konkordancia, 35 biblikus könyv, 600 kép). Ára: 8000 Ft.

Vágvolgyi Éva, **CSENDES PERCEK.** Ára: 580 Ft.

Vágvolgyi Éva, **AZ ARANYVIRÁG – Mesék kicsiknek és nagyoknak (3.
kiadás).** Ára: 540 Ft.

A. Hecht, **KÖZÖS UTUNK A BIBLIÁHOZ, 2., bőv. kiadás.** Ára: 480 Ft.

Isten Szava

*Egy példány ára 150 Ft,
az évi négy szám 600 Ft (+ postaköltség)*

*Üdvözlégy, ó Anyja a Bárány-Pásztornak;
Üdvözlégy, a hívő nyájnak védőkerítése.
Üdvözlégy, oltalmazója a gonosz vadállatoktól;
Üdvözlégy, te kinyitod az ég kapuit;
Üdvözlégy, miattad ujjong az ég és a föld,
Üdvözlégy, miattad ugrándozik örömeben a föld az egekkel.
Üdvözlégy, te vagy az apostoloknak az el nem némuló hang;
Üdvözlégy, a vértanúknak a rettenthetetlen bátorság.
Üdvözlégy, erős támasza a hitnek;
Üdvözlégy, a kegyelem ragyogó zászlaja.
Üdvözlégy, miattad megtört a pokol hatalma;
Üdvözlégy, miattad öltözünk dicsőségbe.
Üdvözlégy, Szűz és Mátka!*

Himnusz a keleti patrisztikus liturgiából

örökre megmarad
